

Když se řekne GRV

Globální témata a komunikace

GRV digitálně

Pilíře komunikace GRV

*Kritický náhled na
vzdělávání*

Příručka „Když se řekne GRV – Globální témata a komunikace“ je určena učitelům a vzdělávatelům, kteří se již globálními tématům ve výuce věnují a chtějí se do vod globálního rozvojového vzdělávání „ponořit“ hlouběji a dostat globální témata i **za hranici své výuky**. Publikace vznikla v rámci projektu „Cesta do hlubin GRV“, jehož cílem je zvyšování kompetencí pedagogických pracovníků přispívající k budování jejich kapacit v začleňování GRV do života školy a jejího bezprostředního okolí.

Publikace přináší soubor témat, která poskytují různé metody a nástroje, jak komunikovat globální témata ve výuce a mimo ni. Otevírá pohledy na to, co všechno globální rozvojové vzdělávání zahrnuje, tipy, jak se v něm zorientovat a neztratit a zároveň, jak ho **přinést do života školy a komunikovat širokému okolí.**

Jednotlivé kapitoly představí **sedm témat** – od východisek globálního vzdělávání přes celoškolský přístup až po komunikaci globálních témat veřejnosti. Ke každému tématu zde najdete přehled hlavních informací a tipů, praktické ukázky z výuky nebo seminářů a v neposlední řadě jsou součástí publikace i „pracovní listy“ s drobnými úkoly, které vám pomohou seznámit se s danými tématy prostřednictvím vlastní praxe.

Jaká témata publikace zahrnuje?

	Vzdělávání a GRV , Eva Malířová	str. 4
	Komunikace a GRV , Adam Čajka	str. 11
	Celoškolský přístup ke GRV , Lenka Pánková	str. 14
	Mezipředmětové vazby , Johana Krajčirová	str. 18
	Digitální vzdělávání , Kateřina Švidrnochová	str. 24
	Pilíře udržitelnosti, cirkulární ekonomika a škola , Dagmar Milerová Prášková	str. 30
	GRV a veřejnost , Karolína Tesárek	str. 38

Která témata a myšlenky zůstaly v hlavě účastníkům projektu?

Vzdělávání a GRV

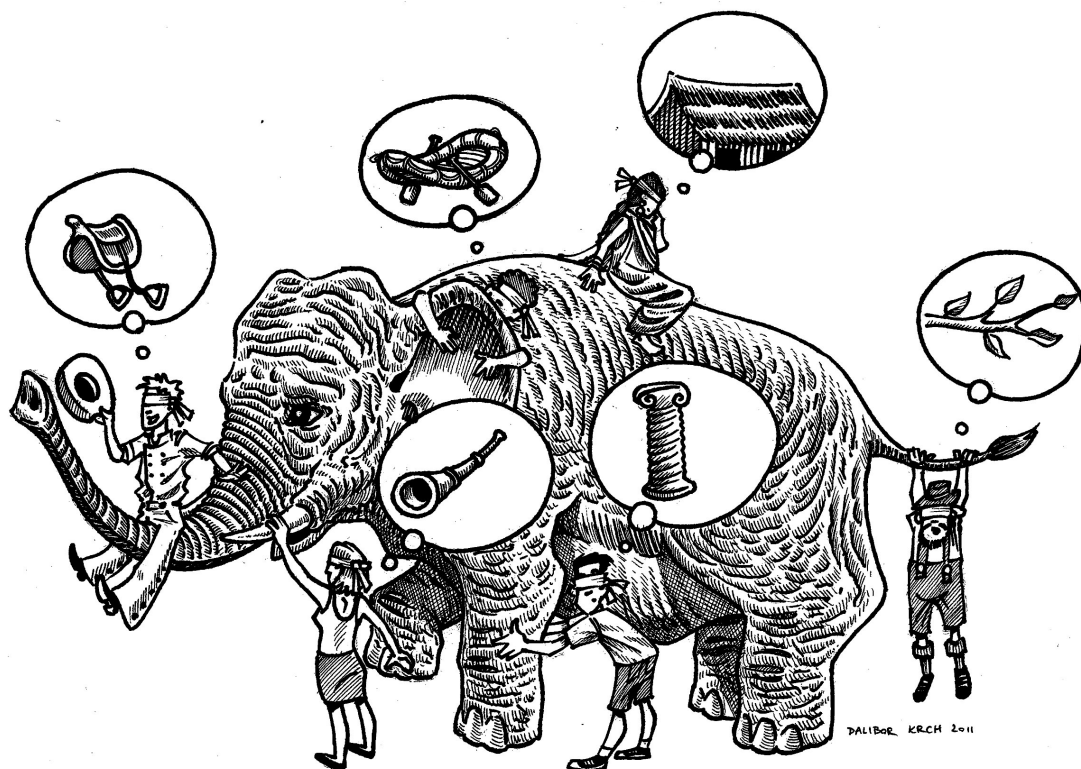

Globální vzdělávání si klade otázky o souvislostech a vztazích mezi lidmi a místy, které jsou od sebe vzdálené geograficky i kulturně, tím spíše je důležité mít na mysli, že náš pohled a naše pochopení vůbec nemusí být univerzálně platné a navrhovaná řešení užitečná a funkční v jiném kontextu, než ve kterém byla vytvořena.

Vědění a vzdělání bylo a je v historii používáno jako zdroj uplatňování moci nad někým. Zároveň bylo vědění a vzdělávání uchopováno jako nástroj pro osvobození člověka a transformace společnosti. Kladení kritických otázek má za cíl uvědomovat si mocenské rozložení a brát ho do úvahy při způsobech poznávání a jednání ve světě.

Kritický přístup ke globálnímu vzdělávání

Kritický přístup v našem chápání se nevztahuje k převažující představě, že něco je buď správné nebo špatné, objektivní nebo neobjektivní, pravda nebo lež. Kritický přístup zkoumá způsoby našeho chápání problému a řešení – původ předpokladů a jejich důsledky ve vztahu k otázce, kdo z toho těží a čí hlasy nejsou slyšet.

Obrázek: Slon GRV (Dalibor Krch)

Co je pravda? Při svém pojetí globálního vzdělávání a toho, jak poznáváme svět a hledáme pravdu, se ráda vracím ke staroindickému příběhu o slepících a slonovi. Každý z nich si představuje slona podle toho, kterou jeho část nahmatal. Bylo by nefunkční myslet si, že slon je placatý jako jeho ucho a na základě tohoto pochopení přistupovat k péči o celého slona. Abychom získali co nejucelenější představu o slonovi (o problému, o realitě), potřebujeme ho a) ohledávat z více úhlů, b) bavit se s lidmi, kteří stojí na jiných stranách slona, které my nikdy nemůžeme zaujmout, protože nás limituje naše životní zkušenost a možnosti.

Častěji bývají slyšet pohledy a návrhy lidí, kteří mají přístup ke strukturální moci a privilegiím, oproti lidem, kteří takové možnosti nemají. V globálních otázkách tak jsou častěji slyšet hlasy převážně bílých mužů z Evropy a Spojených států. Nejsou slyšet perspektivy lidí z globálního jihu a v debatě chybí hlasy původních národů. Kritické otázky, které si potřebujeme klást, chceme-li transformovat vztahy způsobem, který by naplňoval potřeby co nejvíce lidí, jsou: *Kdo mluví, koho jménem, a v čí prospěch a čí hlasy nejsou slyšet?* Kritické vzdělávání se pak snaží poznávat i hlasy utišené a utlačené.

ÚKOL: Přečtěte si různé definice globálního vzdělávání. Jaké části jsou pro vás inspirativní? Která definice je vám nejbližší a proč? Z jakých perspektiv mluví? Kdo z nich má větší prospěch a na koho se zapomíná?

Definice GRV

„Globální rozvojové vzdělávání je celoživotní vzdělávací proces, který přispívá k pochopení rozdílů, podobností a souvislostí mezi životy lidí v rozvojových a rozvinutých zemích a usnadňuje porozumění ekonomickým, sociálním, politickým, environmentálním a kulturním procesům, které je ovlivňují. Rozvíjí dovednosti a podporuje vytváření hodnot a postojů tak, aby lidé byli schopni a ochotni aktivně se podílet na řešení lokálních a globálních problémů.“ **Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, Národní strategie ČR GRV 2011–2015**

„Globální vzdělávání je vzdělávání, které otevírá lidem oči a mysl pro realitu světa, a probouzí je, aby usilovali o větší spravedlnost ve světě, o rovnost mezi lidmi a o lidská práva pro všechny. Globální vzdělávání v tomto smyslu zahrnuje rozvojové vzdělávání, výchovu k lidským právům, výchovu k udržitelnému rozvoji, výchovu k míru a předcházení konfliktům a mezikulturní vzdělávání a rozšiřuje výchovu k občanství o globální dimenzi.“ **Maastrichtská deklarace globálního vzdělávání v Evropě**

„Úlohou globálního vzdělávání je posun od naivní naděje směrem ke skeptickému optimismu a etické solidaritě. Učíme se čelit lidskosti, světu a našemu místu v něm beze strachu, s odvahou a silou se konfrontovat s minulostí a historickými nespravedlnostmi i se současnou nerovností. To vše, abychom vytvořili nové možnosti myšlení a vzájemného spolužití v přítomnosti i budoucnosti na planetě s omezenými zdroji. V konečném důsledku je podstatné a klíčové, abychom si vzpomněli na to, jak milovat, jak být otevření a jak se učit v různorodém světě. A jestliže spravedlnost začíná ve vztazích, které jsme schopni vytvářet a pěstovat, i naše osobní práce začíná analýzou našich vlastních postojů a komunikace s okolním světem.“ **Vanessa Andreotti, Canada Research Chair in Race, Inequalities and Global Change, University of British Columbia, Kanada**

„Globální rozvojové vzdělávání se zabývá: „tím, jak může učení, znalosti a vzdělávání podpořit jednotlivce a skupiny při překonávání znevýhodnění ve vzdělávání, v boji proti sociálnímu vyloučení a diskriminaci a při řešení ekonomické a politické nerovnosti – s ohledem na zajištění jejich vlastní emancipace a podporu progresivní společenské změny.“ **Ajay Kumar, Jawaharlal Nehru University, India**

„Prioritou je rovnováha: jednat moudře, vyrovnávat materiální spotřebu, učit se vnímat spiritualitu, společně využívat různé dary každého z nás, vše s vědomím jednoty. Naším cílem je stále znovu se učit (v mnoha životech), abychom se stali lepšími bytostmi... Žádné vědění není úplné, všichni učíme ostatní, učíme se a měníme se: je to cesta bez konce.“ **Centrum globálního vzdělávání Apu Chupaqpata, Peru**

„Vzdělávání ke globálnímu občanství má za cíl posílit studující každého věku, aby dokázali aktivně jednat na lokální a globální úrovni, s cílem vytvářet mírumilovné, tolerantní, inkluzivní a bezpečné společnosti.“ **UNESCO (2014) Global Citizenship Education: Preparing Learners for the Challenges of the 21st Century.**

Profesorka Vanessa Andreotti rozlišila dva modelové přístupy ke globálnímu vzdělávání.

Upozornění předem: Při chápání modelů máme tendenci vnímat je způsobem správný–špatný. Chci vás pozvat k tomu, abyste je rozlišovali nikoli na základě abstraktní přiřazené hodnoty, ale spíš na základě porozumění jejich různým dopadům a ve vztahu k situaci, v níž jsou používány.

Tzv. **měkké přístupy ke globálnímu vzdělávání** nezpochybňují normalizované předpoklady a znalosti o světě a zaměřují se na řešení problémů, která chápou jako zřejmá a známá a stačí jen, když je implementujeme.

Kritický přístup (kritická gramotnost) je založen na předpokladu, že všechny znalosti jsou částečné a neúplné, vytvořené v našich souvislostech, kulturách a zkušenostech. Z toho důvodu nám schází poznání a zkušenosti vytvořené v jiných souvislostech/kulturách/zkušenostech (informace od slepců, kteří stojí na druhé straně slona). Kritická gramotnost analyzuje vztahy mezi perspektivami, jazykem, mocí, sociálními skupinami a sociálními praktikami. Ptá se, čím perspektiva je brána jako všeplatná norma, kdo z toho má prospěch a na koho to dopadá. A prozkoumává méně hlasité perspektivy, které vnímá jako potřebné pro komplexnější uchopení zkoumaného problému.

Jiné pohledy, způsoby vědění a žití potřebujeme k transformování vlastního pohledu, abychom mohli proměnit chápání sebe sama, proměňovat své vztahy a s ním i jednání. V následující tabulce můžete vidět příklad, jak je kritický přístup aplikován na otázku globálního vzdělávání.

Globální rozvojové vzdělávání	Měkké	Kritické
Problém	Chudoba, bezmoc	Nerovnost, nespravedlnost
Podstata problému	Nedostatek „rozvoje“, vzdělání, zdrojů, dovedností, technologie	Komplexní kultury, systémy, stereotypy, rozdělení moci a postoje, které vytvářejí a udržují vykořisťování a slabou pozici některých lidí, skupin a kultur
Východisko k jednání	Dobročinnost (humanitární akce), morálka (vychází z normativních zásad spojených s myšlením a jednáním)	Politická a etická východiska (normativní zásady spojené se vztahy)
Co je třeba změnit	Struktury, instituce a jedince, kteří jsou překážkou k rozvoji	Struktury, systémy, instituce, stereotypy, kultury, jedince a vztahy
Proč?	Proto, aby každý dosáhl rozvoje, harmonie, rovnosti a stal se tolerantním	Proto, aby se čelilo nespravedlnosti, aby se všem vytvářel prostor pro dialog, aby si lidé mohli sami určit definici rozvoje
Co člověk může dělat?	Podpořit kampaně za změnu struktur, věnovat svůj čas, znalosti, dovednosti a zdroje	Analyzovat vlastní pozici ve světě (svůj kontext) a měnit v daném kontextu struktury, stereotypy, identity, postoje a rozdělení moci
Jak dochází ke změně	Řízená z vnějšku dovnitř	Zevnitř ven
Cíl GRV	Dát člověku sílu a vůli jednat (nebo se stát aktivními občany) dle toho, jak si sami definovali „dobrý život“, ideální svět	Umožnit lidem kriticky reflektovat jejich kontextuální a kulturní dědictví a procesy, představit si „jiné“ možné budoucnosti, přebrat zodpovědnost za své rozhodnutí a jednání
Přínosy GRV	Větší povědomí o některých problémech, podpora kampaní, větší motivace pomáhat a něco dělat	Nezávislé, kritické myšlení, zodpovědnější a etičtější rozhodování
Potenciální potíže	Pocit kulturní nadřazenosti, nekritické akce	Pocit viny, vnitřní konflikt a paralýza, pocit bezmoci

Zdroj: Andreotti, V. (2006) 'Soft versus critical global citizenship education' Policy and Practice, Issue 3, Autumn 2006, Centre for Global Education, Belfast.

V protikladu k měkkému globálnímu rozvojovému vzdělávání se tento přístup pokouší prosazovat změnu bez toho, aby žákům říkal, co by si měli myslet nebo dělat. Úkol vyučujících je ukazovat, že vždy existuje mnohost pohledů na nějaké téma, tyto jsou ukotveny v sociálních, kulturních a historických procesech a jakékoliv volby učiní, vždy budou mít vliv na celý systém. Vyučující nedává odpovědi, ale podporuje studující v prozkoumávání vlastní odpovědnosti, poznávání důsledků jejich voleb i původu jejich předpokladů. Sem patří kritické otázky: kdo rozhoduje, kdo je slyšet, komu to slouží a na koho to dopadá a kde v tom jsem já.

Důraz na mnohost perspektiv někdy může vést k postoji vyučujících, že každá odpověď je dobrá a legitimní, že vše je relativní. Takový přístup legitimizuje každý názor žáků a žaček. Úkolem vyučujících nicméně je podporovat u žactva vědomí vzájemné závislosti a propojenosti a s ním související zodpovědnost k sobě i vůči světu. Se záměrem toto posilovat otvírají vyučující kritického globálního vzdělávání prostor pro etické otázky globálních výzev, procesů a dilemat.

ÚKOL: Které definice GRV vnímáte víc na pólu měkkého přístupu a které jako kritické a proč?

PRAXE: O vzdělávání jinýma očima.

Vzdělání je bráno jako cesta z řady problémů, jako cesta rozvoje osobnosti i společnosti. Málokdy si však klademe otázku, jaké vzdělávání a jaký rozvoj máme na mysli. Jde o vzdělávání, které vede k přizpůsobení danému řádu věcí, nebo vede k jeho transformaci?

Tyto otázky prozkoumává metodika Vanessy Andreotti a Lynn Maria T. M. De Souza Učit se číst svět jinýma očima.

Následující praxe vychází z modelu Učit se odnaučit – Učit se naslouchat – Učit se učit – Učit se jednat z příručky *Learning to read the World Through Other Eyes*.

Zkoumání jde v krocích:

- a) Reflexe vlastního postoje (kontext, pojetí, předpoklady),
- b) co je převažující pohled?
- c) mapování různorodé mainstreamové debaty,
- d) zkoumání jiných možností,
- e) zkoumání vlastních možností.

Napište vlastními slovy svou definici vzdělání. (5 min)

Zamyslete se na několik minut nad následujícím:

- Kdo by nesouhlasil s vaší definicí vzdělání?
- Jak byste v rámci své komunity charakterizovali „vzdělanou“ osobu? Jak byste charakterizovali osobu „nevzdělanou“? Jak vznikla tato měřítko? Jaké jsou následky toho, považujeme-li tato měřítko za skutečná?
- Jsou ve vaší zemi nějaké skupiny, které odmítají většinový systém vzdělávání? Pokud ano, jak vysvětlují své odmítání?

Většinové pohledy (15 min)

Dokážete nalézt různé pohledy na vzdělání v rámci své komunity? Které z nich jsou podle vás tam, kde žijete, většinové? Jak se staly většinovými?

Jakého vzdělávání se jednotlivé pohledy týkají? Jaké jsou důsledky těchto předpokladů?

Rozmanitost většinového pohledu

Zamyšlení

Podívejte se na pohledy níže. Jakého typu vzdělávání se každý z nich týká? Je nějaká souvislost mezi vzděláním a tím, že někdo je „dobrým člověkem“? Jak je definován „dobrý člověk“? Jaké jsou důsledky těchto předpokladů?

„V dnešním světě jsou největší hodnotou vědomosti – čím více se člověk naučí, tím více peněz vydělá. Vzdělání připravuje lidský kapitál k tomu, aby přispíval k ekonomickému růstu.“

„Vzdělání je jako světlo, může osvětlit životy lidí, kteří žijí v temnotě chudoby. Přináší civilizaci a rozvoj všem. Vzdělání pro všechny je řešením všech problémů.“

„Školy jsou spojeny s pohledem na budoucnost, který je už zastaralý. To může být důvod, proč má rostoucí počet studentů v metropolích pocit, že to, co se učí je bezvýznamné, nudné a neužitečné.“

„Nedůvěřuji vzdělání. Holocaust a mnohé jiné krutosti v historii byly spáchány učenými a „dobře vzdělanými“ lidmi.“

„Náš systém vzdělávání je způsobem, jak kontrolovat mysl a tělo mladých lidí, jak je přimět myslet tak, jak chce vláda, a přimět je dělat to, co chtějí ostatní, ne oni sami.“

„V bývalých koloniích vzdělání sloužilo a stále slouží jako mocenský nástroj k vytváření podřízenosti a závislosti – aby ukázalo lidem jejich místo ve společnosti. Stále věříme, že Anglie je ráj, a proto kupujeme jejich učebnice a tituly.“

„Vzdělání může být osvobozující nebo svazující. Může pomoci lidem bojovat proti nerovnosti a nespravedlnosti, ale také může pomoci lidem nerovnost a nespravedlnost vytvářet a udržovat. Vzdělání je vždy politické a neexistuje střední cesta – buď jste na straně mocných, nebo na straně bezmocných.“

„Naše školy jsou továrnami s výrobními linkami a kontrolou kvality. Učitelé se stali nekvalifikovanými továrními dělníky, kteří přednášejí učivo a poslouchají vládu bez zpochybňování své role nebo přemýšlení o ní a o zodpovědnosti ve společnosti.“

„Ve škole se zajímáme pouze o to, jak dokáží studenti číst, psát, počítat nebo chrlit informace. To jestli studenti umí žít se svým tělem, rozumět svým pocitům, mít dobré vztahy s ostatními nebo milovat svůj život, není součástí našeho programu.“

Jinýma očima (15 min)

Podívejte se na definice vzdělávání „jinýma očima“. Najděte podobnosti a rozdíly mezi těmito pohledy.

Mereana Taki, Rotorua, Aotearoa (Nový Zéland)

„V mém jazyce existuje pro učení a učení se pouze jedno slovo: AKO. Vzdělávání, které je nejpodstatnější, je to, které probíhá v rámci komunity. Má role dospělého v rámci kmene je doprovodit své děti do dospělosti. Musím je učit o životě ve všech jeho podobách – jak se rozvíjí. A jak se to mají naučit, když je vezmou někam jinam a ony nevidí, co dělám? Brávala jsem je s sebou všude, i do práce na univerzitě. To bylo pro většinový systém velmi problematické.“

Dennis Banda, Zambia

„Máme africké přísloví, že vychovat dítě zaměstná celou vesnici. Když dítě dostane západní vzdělání, setká se s rozpory mezi nabídkou školy a své komunity. Naučí se stále si hledat cestu a vypořádávat se s kulturou školy i kulturou komunity. Ve škole se dozvídá, že alternativou ke školnímu vzdělání je nevzdělanost. Dítě se nakonec stane cizincem ve své vlastní komunitě. Naši starší našli zkratku pro školní vzdělávání. Je to TPH (Trvalé Poškození Hlavy).“

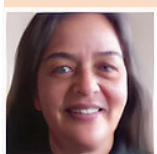
Noemi, Valle Sagrado, Peru

„Učitelé ve vesnické škole mě naučili číst, psát a počítat a pak jsem odešla, protože nerespektovali a nevážili si způsobu myšlení a života mých lidí. Chtěli, aby všichni mysleli a žili jako lidé ve městě. Z toho, co jsem se naučila, pro mě největší hodnotu mělo to, co jsem se naučila od svých prarodičů: respektovat tuto zemi a žít v ní poctivě. Nyní chodím na vyšší školu, kde respektují náš způsob myšlení.“

Bob Randall, Mutitjulu, Austrálie

„Někteří lidé sem přicházejí a chtějí nás změnit na to, co si myslí, že bychom měli být, jiní přicházejí a chtějí, abychom zůstali stejní. Ani jedni z nich neuvažují o tom, že potřebujeme přístup ke zdrojům dominující kultury, ale že máme také právo se rozhodnout, co s nimi uděláme.“

Bronwyn Thurlow, Otautahi, Aotearoa (Nový Zéland)

„Vzdělávání je spíše odkrývání osoby než vkládání něčeho (znalostí) do člověka. V raném dětství vzdělávání znamená s respektem se držet stranou a pozorovat s úctou a úžasem, nechat člověka holisticky se rozvíjet, hned poté, co jsou uspokojeny základní fyzické potřeby. Kdo je tento člověk? Od koho a odkud přišel? Kým se stane? Jakou roli zde mám právo hrát já?“

- Podívejte se na tento přehled dvou různých pohledů na vzdělání a zamyslete se nad praktickými důsledky obou z nich.
- Něco, co zpochybnilo vaše vlastní porozumění.
- Praktické důsledky těchto názorů (ve smyslu společenských vztahů, rozdělení zdrojů/moci, chování, oblečení atd.)
- Vztah těchto názorů a běžného pohledu, který lidé mají na tyto komunity.
- Jsou-li tyto názory blízké nebo vzdálené vašim (s čím souhlasíte a nesouhlasíte) nebo jsou-li blízké nebo vzdálené názorům jiných lidí ve vaší sociální skupině.

Vrať se ke své definici (10 min)

Jaké předpoklady dokážeš identifikovat? Odkud pochází? Jak tvá přesvědčení ovlivňují tvé vnímání, vztahy a akce?

Odpovědné volby

Vaše škola se rozhodla účastnit „Postavme školu v Africe“ (běhejte a pomáhejte zlepšovat vzdělávání v Africe). Uvědomujete si, že zapojení do projektu může posílit představu o zaostalosti lidí v Africe. Máte za úkol připravit 2hodinový program, který žactvu pomůže reflektovat předpoklady a motivace k jejich zapojení. Nechcete, aby ztratili motivaci jednat a nezávisle myslet, ale chcete, aby jednali informovaně, odpovědně a eticky. Jak by mohl takový program vypadat?

Text zpracovala Eva Malířová (NaZemi).

Zdroje:

- E-learning „Úvod do globálního vzdělávání“, <http://elearning.skauting.cz/>
- Andreotti, V (2006) „Soft versus critical global citizenship education“, Policy and Practice, Issue 3, Autumn 2006, Centre for Global Education, Belfast.
- „Critical Literacy in Global Citizenship Education“. Centre for the Study of Social and Global Justice, 2006, https://www.academia.edu/194048/Critical_Literacy_in_Global_Citizenship_Education_2006_
- Suša, René, „Global Citizenship Education (GCE) for Unknown Futures. Mapping Past and Current Experiments and Debates.“, A report for the Bridge 47 project, 2019, https://www.bridge47.org/sites/default/files/2019-04/gce_for_unknown_futures_by_rene_suza.pdf
- Vanessa Andreotti / Lynn Mario T. M. de Souza, „Learning to read the World Through Other Eyes“, Global Education, Derby, UK, 2008

Čím je pro mě globální rozvojové vzdělávání? Jak se orientovat v globálních tématech a zároveň je komunikovat dále? Následující text představí tipy, jak sdílet globální témata, inspirované nenásilnou komunikací (NVC – Nonviolent Communication). Nenásilná komunikace je metoda směřující k vytváření porozumění mezi lidmi a k hledání řešení, která fungují pro všechny.

Pláž – metafora pro vztah ke zkoumání globálních témat, inspirace od Vanessa Andreotti¹

Na vztah ke globálním tématům se lze symbolicky dívat jako na vztah různých postav na obrázku k oceánu. Všechny postavy se oceánem zabývají jinak, mají jiné obavy a jinou chuť zkoumat.

a) Postava ležící na písku

- Užívá si slunce, odpočinku, komfortu a existenci oceánu se v tuto chvíli nezabývá.
- Globální témata jsou jí vzdálena, nevidí jejich důležitost pro svůj život.
- Svět je v pořádku, a pokud existují problémy, někdo je vyřeší (chudé země se nějak rozvinou a zbohatnou, klimatickou změnu vyřeší technologie).

b) Postava zkoušející nohou vodu

- Vypravila se k vodě, protože ji oceán přitahuje.
- Má zájem o globální témata a chuť se o nich dozvědět více, má lehký ostych a obavy ze zahlcení.
- Přijímá existenci problémů na světě (např. chudoba – zhruba miliarda lidí s méně než 1,9 USD na den, klimatická změna je závažná).

c) Plavající postava

- Snaží se globální témata poznat, integrovat do svého života a dělat odpovědnější rozhodnutí.
- Vnímá závažnost a urgentnost situace (klimatická krize, chudoba je větší, než se zdá, nerovnosti se každý rok zvětšují).
- Má zájem o řešení – na osobní úrovni, přidává se i zájem o systémovou úroveň (recyklace nás v rámci systému, ve kterém se plýtvá, nezachrání).

d) Potápějící se postava

- Po zkoumání faktické roviny globálních témat a současné krize se rozhodla potápnout hlouběji a hledat příčiny.
- Kritickým bádáním odhaluje souvislosti (chudoba jako produkt kolonialismu, navrhovaná řešení klimatické krize jsou postavena na technooptimismu a zachování neustálého ekonomického růstu, a to včetně modelů IPCC – Mezivládní panel pro změnu klimatu).
- Je možná tzv. globální frustrace, environmentální žal.
- Předdefinování smyslu a účelu aktivit v rámci globálních témat.

1 Vanessa Andreotti je profesorka globálního vzdělávání (z angličtiny, v českém prostředí se využívá termín globální rozvojové vzdělávání – GRV) na University of British Columbia.

Zkoumání globálních témat

Přístupem, který nám může pomoci ve zkoumání globálních témat a našeho vztahu k nim, je např. nenásilná komunikace (Nonviolent Communication, NVC). Nenásilná komunikace nás podporuje ve vzájemném porozumění a tento přístup je vhodný zejména proto, že globální témata jsou nelehká, emocionálně náročná a jejich zkoumání zkrátka nelze po žácích (ani nás samých) vyžadovat.

Nenásilná komunikace stojí na těchto třech pilířích:

1. Orientace v sobě
2. Empatické naslouchání
3. Upřímné sebevyjádření

Možné otázky dle pilířů:

1. Kde si upřímně myslím, že se na pláži vyskytují já?

Jako jeden z návodů k rozlišení toho, kde se na pláži nalézám, nám může pomoci text „Měkké vs. kritické globální vzdělávání“ od Vanessy Andreotti. Důležité je uvědomit si, že měkké GRV není chybné, jen nemusí vždy uspokojit žáky, kteří stojí o prvky kritického přístupu (ne extrémního, ale jdoucího ke kořenům). Pokud jsem naopak já více v kritickém přístupu, mohu žákům napomáhat toto hlubší poznání vidět.

INFOBOX

Vraťte se k tabulce „Prvky měkkého a kritického přístupu ke globálnímu rozvojovému vzdělávání“ (Vzdělávání a GRV – str. 6). Pomůže vám zhodnotit, kde se v daném přístupu můžete nacházet vy.

Andreotti, V (2006) 'Soft versus critical global citizenship education' Policy and Practice, Issue 3, Autumn 2006, Centre for Global Education, Belfast."

2. Kde se asi na pláži vyskytují žáci na základě toho, co říkají?

- Jak se žáci vzhledem k tématu cítí?
- Co jim na tématech přijde důležité (měkký vs. kritický přístup)?
- Co by asi potřebovali – více informací? Podrobněji téma probrat? Změnit téma a přistoupit k tomu odjinud? Vyjádřit porozumění?

3. Jakým způsobem je potřeba komunikovat globální témata žákům a žákyním, kteří se mohou „na pláži“ vyskytovat ve všech čtyřech odlišných fázích?

Tipy ke komunikaci globálních témat

1. Stavět na zkušenosti žáků a žaček (např. demokracie teoreticky vs. zážitek ve škole či v jiném známém prostředí, zvědomování privilegií).
2. Používat místní paralely (např. nerovnosti a chudoba lidí na globálním Jihu – nerovnosti v ČR, vlastníci nemovitostí v ČR a 900 tisíc lidí v exekčním řízení).
3. Nestrašit (šok zpravidla vyvolá pocity viny, ale brzy je téma v rámci obrany vytěsněno).
4. Zvolit formu příběhů (např. příběhy z různých časových rovin podporují imaginaci – představte si ČR za 20, 40 nebo 100 let, jak vypadají lesy? Jak vypadá doprava, města, bydlení? Anebo „příběh 1“ říká, že jsou na světě bohatí lidé a chudí, kteří se mohou stát taky bohatí, když se budou hodně snažit – anebo je tu „příběh 2“, který říká, že bohatí jsou bohatí díky tomu, že chudí jsou chudí, a už to trvá asi 500 let).

ÚKOL: Sami zhodnoťte, jakým způsobem globální témata vnímáte vy, vaši žáci a jak je komunikujete.

★ Vraťte se k modelu pláže a zkuste zhodnotit, v jaké fázi se zrovna nacházíte vy a v jaké vaši žáci. Vypište si důvody vašeho rozhodnutí (můžete definovat potřeby, které stojí za komunikací globálních témat). K tomuto úkolu můžete využít např. metodu volného psaní, kdy se zamýšlíte nad vším, co vás napadne.²

„Myslím si, že jsem na okraji moře, jsem po kolena ve vodě a zkouším se dát do plavání. Občas se vrátím na pláž a dám se s někým do řeči a pak jdeme spolu do vody, alespoň na kraj. A když se vzájemně inspirujeme a rozumíme si, tak se noříme hlouběji až po břicho.“ (učitelka ZŠ, Ostrava)

★ Co pro vás znamená globální rozvojové vzdělávání? Jak si ho definujete? Proč se mu věnujete? Napište si, jak byste představili GRV svému blízkému/známému, který o něm nic neví, a nejlépe mu zkuste myšlenku rovnou vysvětlit. Porozuměl vám?

★ Jakým způsobem komunikují globální témata? Projděte si nějaký svůj výukový či jiný materiál zaměřený na globální témata. Doplnili byste jej o nějaké komunikační tipy?

Jak by vypadal na základě doporučení z pohledu nenásilné komunikace?

INFOBOX

Další tipy ke komunikaci globálních témat (na příkladu klimatické změny) najdete například ve videu „**Jak komunikovat o změně klimatu – Jan Krajhanzl**“ (<https://youtu.be/AN-3EtA-Yu8>). Doplněte si svou škálu tipů a metody a nástroje, které vám budou vyhovovat.

Jan Krajhanzl – expert na sociální a environmentální aspekty psychologie, sám vystudovaný psycholog a pedagog. Zkoumá postoje české veřejnosti ve vztahu k životnímu prostředí, radí neziskovým organizacím i státním orgánům, jak informovat o otázkách ochrany přírody a životního prostředí. Podílel se na tvorbě několika strategických dokumentů MŽP ČR a MŠMT ČR.

Podívejte se na jedno téma z různých úhlů pohledu – např. díky publikaci „Byl jednou jeden konflikt“.

Text zpracoval Adam Čajka (Nenásilná komunikace).

² Volné psaní znamená, že píšeme po dobu x minut vše, co nás k danému tématu napadá, pero je neustále na papíře, zaznamenáváme i myšlenky, které se tématu přímo netýkají. Volné psaní nám pomáhá objevit v sobě nečekané nápady, myšlenky a souvislosti. Pravidla volného psaní: Piš po celou stanovenou dobu vše, co tě k tématu napadá. Piš souvislý text, ne jen jednotlivá hesla nebo body. Nevrať se k napsanému, neopravuj, nevylepšuj, co jsi napsal/a. Pokračuj v psaní, i když tě nic nenapadá, zapisuj i pomocné věty. (Rutová Nina. Volné psaní [online] Cit. 1. 5. 2019. Dostupné z: <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/volne-psani>)

Globální rozvojové vzdělávání (GRV) umožňuje, aby (nejen) žáci byli lépe připraveni na život v současném světě, jenž je čím dál tím více propojený, komplexní a proměnlivý. Cílem globálního rozvojového vzdělávání je tedy porozumění, jaký mám já (jakožto spotřebitel, občan apod.) vliv na svět a naopak, jak podoba současného světa ovlivňuje mě a můj život.

Celoškolní přístup

GRV neznamená, že získáváme o určitých globálních tématech pouze informace. Vede především k rozvoji postojů, kompetencí. Vede žáky k aktivnímu ovlivňování dění kolem sebe. → **GRV prochází celou školou.**

Proč používat celoškolní přístup ke GRV?

Celoškolní přístup ke globálnímu rozvojovému vzdělávání umožňuje začleňování globálních témat do života školy se zapojením řady zúčastněných stran. Pro uplatňování celoškolního přístupu byl vytvořen Rámec celoškolního přístupu ke GRV.

Rámec³ celoškolního přístupu ke GRV je POMŮCKA, která umožňuje začleňovat GRV se zapojením řady aktérů (např. učitelé, vedení školy, žáci, zřizovatelé, rodiče, externí organizace) = **NEJSTE V TOM SAMI.**

Rámec celoškolního přístupu ke GRV je tabulkou, která poskytuje návod, jak **SYSTEMATICKY** začleňovat GRV do života školy. Pomáhá nastavit cíle, kterých můžeme za pomoci GRV dosáhnout.

→ Poskytuje návod pro **systematické plánování** a realizaci GRV a začleňování globálních témat v rámci kurikula.

→ Poskytuje strukturu pro **sledování pokroku** celoškolního přístupu k začleňování GRV.

→ **Podporuje práci jednotlivých učitelů** a nabízí vedení školy **nástroj k ocenění jejich práce** a k **systematizaci činností**, které se ve škole dějí.

→ **Zdůrazňuje význam GRV ve škole i mimo ni** (např. mezi rodiči a místní komunitou).

→ **Pomáhá proměnit slova v činy** – propojení kurikula a dalších aspektů školního života, ukázkou toho, jak může škola praktikovat udržitelné využívání zdrojů.

Pokud bychom měli říci, že škola uplatňuje celoškolní přístup ke GRV, kde všude by se mělo GRV promítat? V jakých oblastech?

Provoz školy -
recyklovaný
papír, šetrné
prostředky, ...

Všechno - mělo by to
být vidět na
chodbách,
bezpečném klimatu
ve škole, vztazích
mezi učiteli.

Dodat k
environmentální
složce i sociální a
ekonomickou.

Výchovně vzdělávací
proces - ve všech
předmětech
(nenechat to na
jednom předmětu,
protože se jich to
netýká - matematika,
přírodopis apod.)

³ Rámec celoškolního přístupu ke GRV naleznete v celé podobě: https://getupandgoals.cz/wp-content/uploads/2021/03/nastroj_na_web-tabulka.pdf

Rámec zahrnuje 5 tematických oblastí:

1. Zapojení žáků a jejich akce,
2. Výuka a učení,
3. Komunikace,
4. Vedení a řízení,
5. Rozvoj zaměstnanců.

Jak s rámcem pracovat?

Krok 1 „Kde jsme?“	Krok 2 „Kam chceme jít?“
Projít indikátory v tabulce a vybrat ty, které pro nás platí, zaznamenat si, jak si současný stav můžeme ověřit, a napsat si k nim vlastní komentáře.	V týmu vybrat indikátory, kterým se chceme věnovat, určit si, kdy jich chceme dosáhnout (pololetí, školní rok), a stanovit si kroky k jejich naplnění.

ÚKOL: Kde se vaše škola nachází v rámci celoškolního přístupu ke GRV?

★ Projděte si jednotlivé oblasti rámce celoškolního přístupu a určete, ve které úrovni (slibně/kvalitně) se momentálně nacházíte.

1. oblast: Zapojení žáků a jejich akce

Úrovně	
1	2
Slibně	Kvalitně
1. Žáci se dozvídají o úspěších známých osobností, které se zasadily o nějakou změnu. Ve škole probíhá alespoň minimální diskuse o procesech změny v souvislosti s Cíli udržitelného rozvoje (SDGs) a dopadu na region, např. změna klimatu.	Žáci a učitelé rozumí, že svět je propojený a svým chováním jej ovlivňují. Jsou si vědomi toho, že jejich volby mohou mít za následek pozitivní nebo negativní změny. Součástí jsou také relevantní případové studie.
2. Některé třídy a věkové skupiny se zapojují do různých akcí (alespoň jedna věková skupina).	Zapojení žáků a jejich akce jsou evidentní ve většině věkových skupin. Studentská rada/žakovský parlament/školní parlament/žakovská samospráva nabízí své podněty ohledně akčního plánu týkajícího se SDGs zaměřených na etické zdroje (viz oddíl 4).
3. Mimo třídu se kromě krátkodobých či nahodilých kampaní nekonají téměř žádné akce. Tyto akce často vede učitel.	S podporou učitelů dochází k realizaci různých žakovských akcí. Tyto akce se zaměřují na různé lokální i globální cíle včetně cílů SDG. Do žakovských akcí se alespoň částečně zapojuje místní komunita.
4. V rámci výuky o globálních tématech dochází k příležitostnému vrstevnickému vyučování.	Školou a vyučujícími je aktivně podporováno vrstevnické vyučování a dochází k jeho realizaci v různých předmětech a prostředích, např. skupina žáků vede výuku pro žáky jiné věkové skupiny či pro ně uspořádá jedno nebo více setkání na téma SDGs nebo globálního rozvojového vzdělávání (GRV).

2. oblast: Výuka a učení

Úrovně	
1	2
Slibně	Kvalitně
5. Výuka globálního občanství probíhá v jednom nebo více předmětech a v alespoň dvou věkových skupinách.	Výuka globálního občanství, SDGs a jiných témat GRV probíhá ve třech nebo více předmětech a v alespoň polovině věkových skupin. V rámci vyučovacích hodin jsou jasně definovány učební cíle zaměřené na GRV. Učivo je propojováno z pohledu mezipředmětových vazeb.
6. Nedochází k téměř žádnému hodnocení hodin o globálních tématech.	V některých předmětech dochází k formativnímu hodnocení znalostí žáků týkajících se SDGs a témat GRV (např. migrace, změna klimatu, ženy a genderová rovnost, mezinárodní nerovnost). Výsledky hodnocení se zohledňují při plánování dalšího postupu.
7. Audit/reflexe vzdělávání o globálních tématech (GRV) v alespoň 5 různých předmětech se zaměřuje na stávající hodiny/plány a nové příležitosti. Audit se týká SDGs.	Je přezkoumáno zařazení globálních témat do výuky. Na základě výsledků přezkoumání je vytvořen tematický plán GRV, který začlenění globálních témat ve výuce dále rozvíjí. Pokud učitelé vyučují více předmětů, reflektují každoročně globální témata v rámci mezipředmětových vazeb.
8. Je přihlíženo k jazykovým potřebám (jsou uznávány dodatečné jazykové potřeby) cizinců a žáků s odlišným mateřským jazykem (OMJ). Probírají se otázky rovnosti včetně rasismu a genderové rovnosti.	Je zavedeno opatření pro zajištění dodatečných jazykových potřeb cizinců a žáků s odlišným mateřským jazykem (OMJ). V některých hodinách se využívají kulturní odlišnosti cizinců a žáků z řad menšin. Otázky rovnosti včetně rasismu a genderové rovnosti se řeší v ŠVP.

3. oblast: Komunikace

Úrovně	
1	2
Slibně	Kvalitně
9. V budově školy jsou prezentována témata GRV a SDGs žákům, zaměstnancům a potažmo i rodičům.	V rámci celé školy se prezentují žákům a zaměstnancům, potažmo rodičům témata GRV a SDGs. Jedná se i o práce žáků o těchto tématech.
10. Zaměstnanci školy jsou pasivně informováni o SDGs.	Zaměstnanci školy jsou aktivně informováni o SDGs.
11. Škola neprezentuje globální témata stereotypním způsobem.	Škola aktivně předchází stereotypizaci globálních témat.
12. Na svých webových stránkách a na sociálních médiích se škola hlásí ke GRV a zveřejňuje informace o globálních tématech ve výuce.	Škola na svých webových stránkách a na sociálních médiích sděluje význam GRV a zdůvodňuje, proč by se žáci měli učit o SDGs. Škola ve svých informačních materiálech poskytuje informace o GRV a SDGs. Škola prezentuje navenek (např. Dny otevřených dveří, Den dětí, sportovní dny, projektové dny), jak prosazuje své hodnoty v praxi. Žáci jsou podporováni v tom, aby zvážili dopad své vlastní spotřeby (a jsou odkazováni na příslušné organizace).

4. oblast: Vedení a řízení

Úroveň	
1	2
Slibně	Kvalitně
13. Vedení školy odsouhlasilo (s odkazem na SDG 12) mechanismus podpory daných hodnot a etických principů ve škole ve vztahu k nákupu a používání různého zboží a služeb. (https://www.osn.cz/sdg-12-zajistit-udrzitel-nou-spotrebu-a-vyrobu/)	Hodnoty GRV jsou zapracovány do školních plánů a jiných školních dokumentů. Škola má k dispozici plán GRV (dle bodu 7) s uvedením konkrétních SDGs, indikátorů a širších globálních témat, jako je například migrace. O této skutečnosti informuje zřizovatele, např. ve výroční zprávě.
14. Vedení školy určilo jednu nebo dvě oblasti, kterým se bude škola věnovat. Příklady oblastí: nákup potravin; plýtvání potravinami; papír a podobné materiály; úklidové prostředky; opakované používání a recyklace zdrojů.	Akční plán SDGs zaměřených na etické zdroje zahrnuje například níže uvedené aktivity: • nákup výukových materiálů, knih a online zdrojů; potraviny; plýtvání potravinami; papír a podobné materiály; oblečení; nábytek; úklidové prostředky. • opakované používání a recyklace zdrojů. Informace o této iniciativě jsou sdělovány rodičům a místní komunitě, viz např. http://www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals/goal-12-responsible-consumption-and-production.html, https://www.ethicalconsumer.org/
15. Některé hodnoty GRV jsou běžnou součástí koncepce rozvoje školy a jsou běžnou součástí výuky např. • porozumění propojenosti světa; • reflexe rozmanitosti světa; • podpora lidských práv; • péče o (životní) prostředí; • usilování o respektující soužití ve světě	Některé hodnoty GRV jsou v rámci ŠVP a koncepce rozvoje školy zahrnuty formálně, např. • porozumění propojenosti světa; • reflexe rozmanitosti světa; • podpora lidských práv; • péče o (životní) prostředí; • usilování o respektující soužití ve světě
Koordinace	Koordinace
16. Je určen učitel, který je odpovědný za témata GRV („koordinátor“). Ten si vytváří svůj tým, do kterého patří i žáci.	Škola určí učitele, který bude koordinátorem GRV s přímou podporou zástupce vedení školy. Koordinátor je zodpovědný za plán, který 1x ročně vyhodnotí s vedením školy. Koordinátor pracuje v týmu, jehož součástí jsou jak učitelé, tak žáci.

5. oblast: Rozvoj zaměstnanců

Úroveň	
1	2
Slibně	Kvalitně
Systém dalšího vzdělávání	Systém dalšího vzdělávání
17. Škola podporuje účast svých učitelů na externím školení zaměřeném na témata GRV. Alespoň jeden zaměstnanec takové školení absolvoval a seznámil ostatní během pracovní porady nebo školení s obsahem školení a typy pro praxi.	Zástupce vedení školy zorganizuje školení pod vedením odborníků na GRV, kterého se zúčastní učitelé z alespoň čtyř předmětových skupin a které se bude týkat začleňování konkrétních témat GRV do kurikula (tzv. školení pro sborovnu). Tohoto školení se zúčastní většina pedagogických pracovníků těchto předmětových skupin. Alespoň tři zaměstnanci se zúčastní externího kurzu zaměřeného na GRV v rámci dalšího vzdělávání. Na základě tohoto kurzu dojde k realizaci nových výukových jednotek zaměřených na SDGs/GRV.

Text zpracovala Lenka Pánková.

Zdroje: Rámec celoškolního přístupu ke GRV (https://getupandgoals.cz/wp-content/uploads/2021/03/nastroj_na_web-tabulka.pdf)

Cílem globálního rozvojového vzdělávání (GRV), jehož východiskem je Agenda pro udržitelný rozvoj 2030, je podporovat schopnost lidí kvalifikovaně a objektivně porozumět globálním, regionálním i lokálním politickým, ekonomickým, sociálním, environmentálním a kulturním procesům, včetně jejich vzájemných souvislostí a propojenosti jejich dopadů.

Hlavní důraz v oblasti GRV bude kladen na účinnější začlenění globálních rozvojových témat a kritické porozumění globální souvislostem do systému formálního i neformálního vzdělávání, včetně příslušné metodické a didaktické podpory pro pedagogické pracovníky. (Strategie GRV 2018–2030⁴)

GRV v předmětech

Mezi základní principy globálního rozvojového vzdělávání (Strategie GRV 2018–2030), které napomáhají k dosahování cílů GRV a k posilování globální dimenze vzdělávacích témat, patří **holistický pohled na svět**. GRV přispívá ke vnímání současného světa jako propojeného celku, chápání všech jeho aspektů jako vzájemně závislých a hledání souvislostí mezi rozhodováním a děním na místní, regionální i celosvětové úrovni, v prostoru i čase.

K naplnění tohoto principu přispívá i předávání různých globálních témat optikou různých předmětů a práce na mezipředmětových vazbách. Strategie GRV nabízí příklady rozličných globálních témat.

- **Globalizace (ekonomická, kulturní, sociální, politická) a propojenost světa**
- **Světový obchod a jeho vliv na rozvoj**
- **Migrace ve světě**
- **Mezinárodní instituce a jejich role v rozvoji světa**
- **Základní lidská práva, dětská práva, práva seniorů a práva různých menšin (vč. rovnosti pohlaví)**
- **Rovné příležitosti a respekt k jinakosti**
- **Demokracie a dobré vládnutí**
- **Globální výzvy a Cíle udržitelného rozvoje**
- **Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce**

4 https://www.mzv.cz/file/3418207/Strategie_GRV_2018_2030.pdf

GRV mezipředmětově v příkladu aktivit

TÉMA: OSTROVY PLASTŮ

Matematika:⁵

Šifra k nalezení tématu

Matematika

Výpočty - hledám pomocí výpočtu vhodná písmena do šifry

číslo př. 1	číslo př. 2	číslo př. 3	číslo př. 4	číslo př. 5
V	E	L	K	A'

př. 6	př. 7	př. 8	9	10	11	10	12	13	4	5
T	I	C	H	O	M	O	Ř	S	K	A'

10	14	15	16	14	4	10	1	5
O	D	P	A	D	K	O	V	A'

13	4	1	17	18	16
S	K	V	R	N	A

Na začátku hodiny rozdělíme třídu do skupin po čtyřech žácích. Rozdáme příklady z pracovního listu pro žáky (příloha), jedná se celkem o 18 příkladů. Úkolem žáků je podle vyřešeného výsledku vyhledat v tabulce správné písmeno. Žáci tak sestaví text a zjistí téma hodiny, kterým je „Velká tichomořská odpadková skvrna“.

Potom do skupin rozdáme pracovní list s příklady. Každý žák ve skupině vypočítá svůj pracovní list. Řešením je jedna část sousloví. Čtveřici žáků vyjde celá šifra, žáci získají pojem „Souostroví odpadků“.

Zeptáme se žáků, zda někdy slyšeli pojmy Souostroví odpadků nebo Velká tichomořská odpadková skvrna a co si pod nimi představí. Na základě doplňujícího textu pro pedagogy jim pojmy vysvětlíme. Pustíme video, ve kterém britský potápěč Rich Horner zachytil plovoucí skládku v Manta Point, který se nachází 20 km od Bali v Indonésii. Po zhlédnutí videa diskutujeme se žáky o otázce, jaké plasty můžeme v moři najít. Pokud je to možné, promítneme obrázek s plastovými výrobky, které končí nejčastěji jako odpad v moři. Informace z videa doplníme o nařízení EU o zákazu používání jednorázového plastu. Zeptáme se žáků: „Jaké plasty běžně používáme? Jaké výrobky z plastu znáš?“

Na závěr aktivity zadáme projektový úkol: Zapiš, kolik plastového odpadu vyprodukuje vaše rodina za týden. Požádáme žáky, pokud je to možné, aby doplnili výsledek svého šetření fotodokumentací. V rámci všech navržených aktivit provedeme shrnutí, se žáky diskutujeme na téma používání plastu.

5 Aktivita Souostroví odpadků – <https://eshop.arpok.cz/wp-content/uploads/2021/04/Matematika.pdf> (v metodice popis celé aktivity + zařazení do výukových celků + přílohy).

číslo příkladu	PŘÍKLAD	VÝSLEDEK	PÍSMENO
číslo příkladu 10	$11,6 + (-6,3) =$		
číslo příkladu 12	$3,2 \cdot (-4,5) =$		
číslo příkladu 18	$-1,6 : (-0,4) =$		
číslo příkladu 11	$7,5 + (-4,9) =$		
číslo příkladu 15	$0,8 \cdot (-7,2) =$		
číslo příkladu 13	$23,5 + (-6,7) =$		
číslo příkladu 7	$-2,4 \cdot 0,2 =$		
číslo příkladu 8	$5,4 : (-0,6) =$		
číslo příkladu 4	$(-0,3) \cdot (-0,9) =$		
číslo příkladu 2	$(-0,7) \cdot 3,2 =$		
číslo příkladu 6	$-15 : (-0,5) =$		
číslo příkladu 1	$6,4 : 0,08 =$		
číslo příkladu 14	$-8,5 + 2,1 =$		
číslo příkladu 9	$0,8 : (-0,4) =$		
číslo příkladu 16	$-15,5 : 0,5 =$		
číslo příkladu 17	$1,2 \cdot (-2) \cdot (-3) =$		
číslo příkladu 3	$-0,8 \cdot (-0,4) =$		
číslo příkladu 5	$-3 - 14,3 =$		

VÝSLEDKY	
A	-31
Á	-17,3
C	-9
D	-6,4
E	-2,24
H	-2
I	-0,48
K	0,27
L	0,32
M	2,6
N	4
O	5,3
P	-5,76
R	7,2
Ř	-14,4
S	16,8
T	30
V	80

Metodické poznámky

V rámci jedné vyučovací hodiny lze použít všechny části aktivity, případně se dá využít jen část a doplnit jinou, podobnou aktivitou na téma plast. Propojte téma s životem žáků a jejich realitou – jak já sám používám plasty, v jakém množství, jak s nimi nakládám.

Český jazyk⁶:

Práce s textem, větné členy + Podvojný deník

Každý žák určí podtržené větné členy z textu (pracovní list). Společně zkontrolujeme správnost určení, poté pokračujeme metodou dvojitého zápisníku v práci s textem. Po dokončení vybereme 3 žáky, kteří přečtou své komentáře nahlas.

Možné rozšiřující otázky

- Jak znečištění moří ovlivňuje nás samotné?
- Co můžeme pro záchranu moří učinit my sami? Co mohou udělat vlády jednotlivých zemí? Co mohou udělat firmy, turistické resorty, zemědělci?
- Jakým způsobem se nám může vracet naše nesprávné jednání vůči přírodě?

⁶ Aktivita Moře plastů – <https://eshop.arpok.cz/wp-content/uploads/2020/11/%C4%8Ce%C5%A1tina-metodika.pdf>

Podvojný deník

Slouží k zaznamenání podstatných myšlenek, žák má možnost se vyjádřit k textu a přidat vlastní myšlenky. Žák si nejprve rozdělí list papíru na dva sloupce, poté přečte text a podle svého uvážení vybere a přesně opíše jednu větu z textu a na stejný řádek napíše svůj komentář.

PRACOVNÍ LIST

Moře plastů zaplavuje oceány. Odpad by pokrýl celou Francii. Flowee [online]. (cit. 28. 1. 2019)

Klára Kutilová

Na pobřeží v okolí Dubrovníku navál na začátku prosince vítr zvaný Jugo obrovské množství plastových odpadků. To ovšem není nic proti Tichému oceánu, v němž plave takové množství plastu, že by mohl utvořit ostrov s rozlohou Francie.

Staneme se Plastic People of the Ocean? Na začátku letošního léta uveřejnili odborníci z belgické Universiteit Gent studii, v níž tvrdí, že milovník mořských ryb a plodů moře spolyká obrovské množství plastových mikročástic, které ulpěly v těle živočichů bez toho, aby se rozložily.

Cestující kachničky

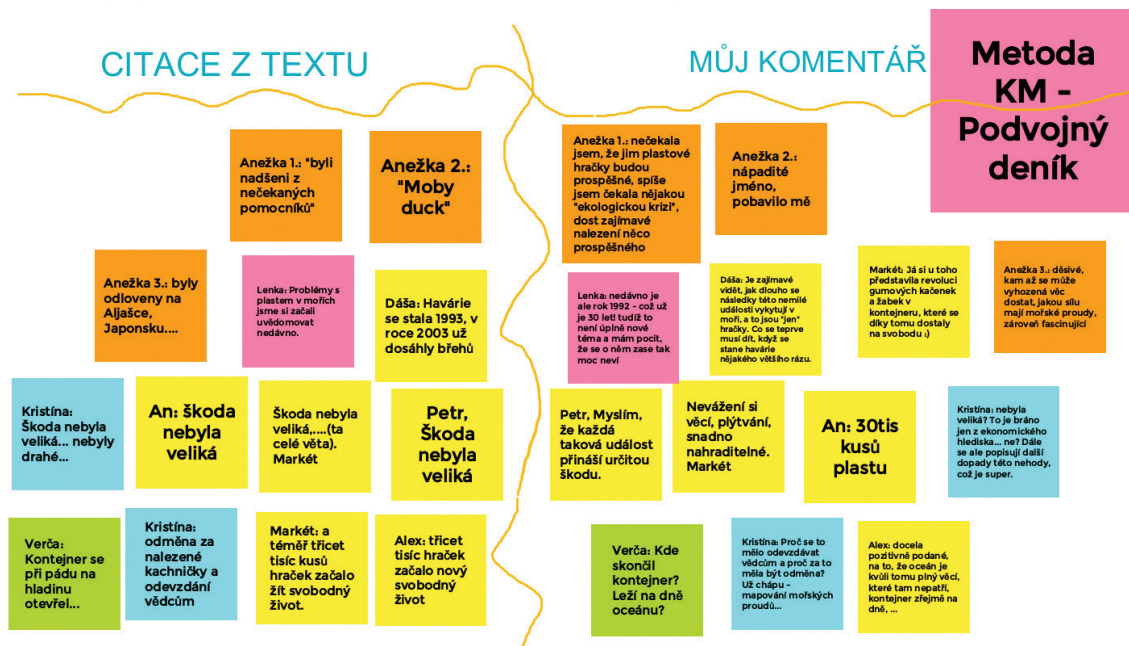
Problémy s plastem v mořích jsme si začali uvědomovat relativně nedávno. V lednu 1992 se za bouře v severním Pacifiku uvolnil z lodi Ever Laurel kontejner s plastovými hračkami, který byl na cestě z Hongkongu do přístavu Tacoma ve státě Washington. Škoda nebyla velká, plastové kachničky, želvy a žáby, s nimiž si americké děti měly hrát ve vaně, drahé nebyly.

Kontejner se však při pádu na hladinu otevřel a téměř třicet tisíc kusů hraček začalo nový svobodný život. Prvních deset kousků bylo objeveno po deseti měsících u přístavu Sitka na Aljašce, vzdáleného tři tisíce kilometrů. Oceánografové Curtis Ebbesmeyer a James Ingraham z University of Washington byli nadšeni z nečekaných pomocníků, kteří jim pomohou zmapovat mořské proudy.

Žlutým kachničkám se mezi vědci začalo říkat Moby Duck, a aby se jim dostali na stopu, vyhlásily oceánografické instituce odměnu pro každého, kdo by je na mořském pobřeží našel a vědcům odevzdal. Během let byly plastové kachničky odloveny u Aljašky, v severním Japonsku a podle předpokladů zamířily další Beringovou úžinou do Arktidy. V roce 2003 už dosáhly břehů Nové Anglie na východním pobřeží USA. Během dalších let doplávaly ke břehům Grónska a dostaly se i na severozápadní pobřeží Velké Británie.

ÚKOLY

- 1) Určete podtržené větné členy.
- 2) Z textu ocitujte jednu větu a k ní napište komentář (metoda podvojného deníku).

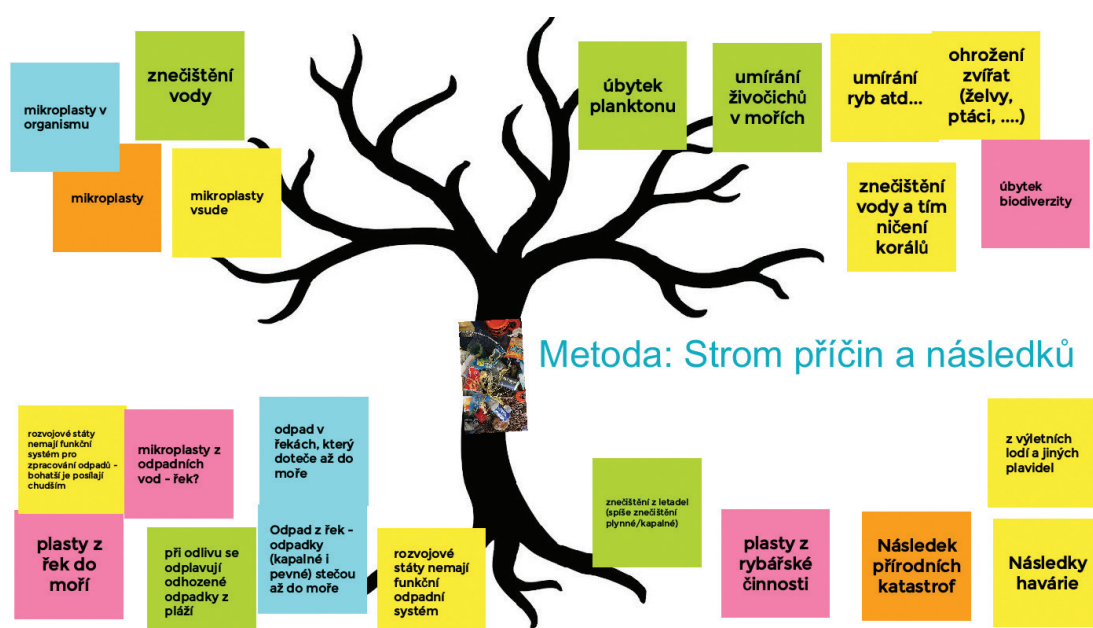
Občanská výchova⁷:

Strom příčin a následků

POPIS

Žákům rozdáme tři samolepicí lístky stejné barvy. Žáci se zamyslí a na každý lístek napíší jednu příčinu vzniku plastových ostrovů. Mezitím na tabuli nakreslíme strom s kořeny a větvemi. Vyzveme žáky, aby ostatním představili své návrhy a nalepili poznámkové lístky na tabuli do části kořenů stromu. Při opakování stejných pojmů nalepíme poznámkové lístky na sebe. Žáci mají možnost doplnit další příčiny, které je během prezentace napadly a ještě nejsou uvedeny na tabuli. Pak žákům rozdáme další tři samolepicí lístky jiné barvy. Žáci se zamyslí a na každý lístek napíší důsledky a dopady vzniku plastových ostrovů v oceánech. Opět vyzveme žáky, aby prezentovali před ostatními své nápady a nalepili poznámkové lístky na tabuli do části větví stromu. Žáci mohou opět doplnit další dopady a důsledky, které ještě nezazněly.

Ekologičtější varianta: Žáci nebudou používat samolepicí lístky, ale své nápady budou zapisovat na tabuli, rovněž si mohou vytvořit svůj strom příčin a důsledků do sešitu.

?

ÚKOL: Jak pracuji mezipředmětově?

★ Sepište si možné překážky k mezipředmětovému propojení globálních témat a zároveň způsob, jak je lze překonat / co lze učinit, abychom komplexní pohled podpořili.

-	+

★ K videu O času a vodě (Ted talk) vytvořte výukovou lekci dle předmětu/ů, který/é učíte.

INFOBOX

Pokud ihned nezasáhneme, dá se očekávat, že během následujících 200 let všechny ledovce na Zemi zmizí – říká spisovatel Andri Snær Magnason. Vypráví příběh ledovce Okjökull na Islandu, prvního ledovce, o který jsme přišli kvůli klimatické změně. Vysvětluje, proč je třeba, abychom se o budoucnost začali podrobně a neodkladně zajímat a stabilizovali stav Země pro příští generace.

Video: https://www.ted.com/talks/andri_snaer_magnason_on_time_and_water?language=cs#t-201868

Téma lekce:

Předmět/Učivo:

Věková skupina:

Pomůcky:

Popis lekce:

Evokace:

Uvědomění si významu informací:

Reflexe:

„Zvládla jsem se sekundární video o ledovci a metodu rybí kost, potom jsme psali volné psaní na téma Potřesení rukou napříč generacemi, trochu jsem jim musela vysvětlit, co se tím myslí, ale napsali moc hezké věci.“

Hana Vacková,
gymnázium Olomouc-Hejčín

Text zpracovala Johana Krajčířová

Zdroje:

Metodiky:

- Globální rozvojové vzdělávání v hodinách matematiky
- Globální rozvojové vzdělávání v hodinách českého jazyka a literatury
- Globální rozvojové vzdělávání v hodinách občanské výchovy.
- Publikace jsou ke stažení: <https://eshop.arpok.cz/kat/publikace/ke-stazeni/2-stupen-zs/>

Digitální vzdělávání

Rok 2020 změnil práci na celém světě. Nástup pandemie covid-19 akceleroval digitalizaci a i týmy, které se dlouho bránily novým technologiím, musely chtít přejít do světa cloudu a online setkávání. Výzkumy ukazují, že tato situace zvýraznila stav, v jakém se organizace nacházely už před pandemií. Tam, kde byla kultura otevřená, lidé flexibilní se silnou oporou ve svém vedení, byl nástup změny méně bolestivý než v organizacích, kde už nějakí kostlivci ve skříni byli, ale nevěnovalo se jim příliš pozornosti. Digitalizace totiž není o technologiích, ale o lidech. Nezáleží na tom, jaký cloudový systém využíváte, jestli komunikujete v Teams nebo Google Meet, jestli používáte OneNote, excelovou tabulku nebo Trello pro úkoly, ale jak tyto nástroje používáte a jak jste domluvení na jejich používání.

Proč už zůstaneme online?

Rozsáhlá mezinárodní studie Microsoft Work Trend Index⁸ (a nejen tato studie, podobná data vypadávají i z dalších výzkumů z posledních 2 let) ukazuje, že není cesty zpět. V Česku si 65 % zaměstnanců přeje úplně či částečně zachovat nějakou formu home office, na mezinárodní úrovni je toto číslo ještě větší. Vyzdvihují benefity jako šetření času – nemusím nikam dojíždět, flexibilita – můžu si rozložit práci, jak potřebuji, více času s rodinou – mohu si den naplánovat tak, abych měl/a prostor jak na práci, tak na rodinu. Článek zveřejněný na Metodickém portálu RVP.cz⁹ shrnuje výsledky několika průzkumů a ukazuje, že žáci v rámci distanční výuky oceňují nejvíce samostatnost a nejvíce si stěžují na množství zadaných úkolů.

Vznikl nový pojem „hybridní práce/výuka“, tedy možnost flexibilně měnit pracovní prostředí, kombinovat formy online setkávání s fyzickým a asynchronní práci (nevyžaduje okamžitou reakci adresáta) se synchronní (přímá interakce s adresátem).

Jak vybalancovat produktivitu, naše duševní zdraví a komunikaci? Jak vložit do online setkávání lidskost?

Ze zkušenosti s mnoha pracovními týmy přináší tento text několik tipů, jak opečovat sebe i své zaměstnance/kolegy/žáky v online světě a zároveň zůstat produktivní. Základem je umět připravit efektivní online schůzky. Pojďme se podívat, jak na to.

Efektivní online schůzky

Před setkáním

→ **Příprava** – aby bylo setkání efektivní, je důležité je dobře připravit. Zároveň musíme počítat se všemi externími vlivy, které mohou nastat a ovlivnit průběh (výpadky internetu, problémy s připojením atd.). V online je méně více, obsahově tedy ubereme a připravíme si bokem rychlé aktivity, které můžeme v případě potřeby nasadit. Např. rychlý kvíz v Mentimeter nebo společný brainstorming na virtuální tabuli (Jamboard od Google, Padlet, Miro...).

Před setkáním do pozvánky vložíme i **agendu** – o čem to bude, co budeme dělat.

8 <https://www.microsoft.com/en-us/worklab/work-trend-index/hybrid-work>

9 <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/22968/distanzni-vyuka-pohledem-ucitelu-rodicu-a-zaku.html>

Na začátku setkání

→ **Úvodní slovo** – všechny uvítáme, pozdravíme se. Než se všichni připojí, využijeme prostor na neformální komunikaci o počasí nebo o tom, kdo má doma nové zvíře :-)

→ **Týmová pravidla** – společně se domluvíme, jak budeme nástroj, přes který si voláme, používat. Jestli budeme mít zapnuté/vypnuté kamery a proč, kdy mít zapnutý/vypnutý mikrofon, jak budeme používat emoji pro reakce, jestli je schůzka nahrávána a co dělat, když bude mít někdo technické problémy.

→ **Agenda** – znovu projdeme agendu, ideálně sdílíme obrazovku s přehledem konkrétních bodů.

→ **Očekávání** – důležité je zjistit, jaká je nálada ve skupině a jaká jsou její očekávání od setkání. Můžeme použít anketu ve Sli.do nebo v Mentimeteru, kde účastníkům položíme otázky typu: „Zkuste jedním slovem popsat, jaký je váš aktuálně probíhající týden?“, „Co byste se dneska chtěli naučit?“, „Co vás na tématu xy zajímá?“ apod. Anketa může posloužit i jako příjemný otvírák, tzv. icebreaker. Když stáhnete odkaz na anketu v QR kódu, účastníci zapojí své chytré telefony a lépe se aktivizují.

→ Check-in a check-out

Domluvíme se, kolik času věnujeme check-inu. Většinou je to tak 10–15 minut. Check-in je v podstatě sdílecí kolečko, kdy každý řekne, jak se zrovna má. Je to mix osobních i pracovních věcí, pocitů, zážitků i aktuálních potřeb. V rámci check-inu rovněž i vyjadřujeme svá očekávání od setkání, jestli se na něj těšíme, nebo nás otravuje, v jakém tempu si setkání přejeme. Jestli chceme být rychlí a efektivní, nebo spíše máme náladu jen tak brainstormovat. Check-in významně pomáhá naladění skupiny vzájemně na sebe. V check-inu se nikdy neřeší agenda porady, pracovní věci patří až do času po check-inu. Když je čas, dáme si někdy i druhé kolo. Často vás totiž během toho prvního napadnou další věci, většinou navazující na to, co říkal některý z kolegů/kolegyň/žáků, a vy je chcete sdílet. Na konci každého setkání si pak dáme krátký check-out. Zhodnotíme, jak je nám po setkání a jestli se naplnila očekávání. Tenhle závěrečný výhled jako velmi důležitý, protože může předejít spoustě nedorozumění a dát rychlou zpětnou vazbu, jestli je vše vyřešeno, nebo něco ještě visí ve vzduchu, a tím jsou myšleny spíše emoce než pracovní věci. Abyste check-out urychlili, můžete opět použít anketu v některém z online nástrojů.

→ Prezentace, téma

Pokud máte připravenou prezentaci, nesnažte se na slidy narvat co nejvíce textu. Pokud k účastníkům mluvíte a zároveň je zahltnete textem, nebudou stíhat a ztratí pozornost. Do prezentace stačí vložit nadpisy nebo klíčová slova, zbytek vložte do přímé řeči.

→ Skupinová práce

Nejlepší způsob, jak strávit čas v online, je skupinová práce. Rozdělte účastníky do samostatných skupin pomocí místností (breakout rooms), zadejte jim téma a připravte pro ně virtuální prostor, ve kterém tvoří. např. virtuální nástěnku v Jamboard, Whiteboard v Teams nebo Mural, pro strukturovanější práci např. Padlet. Pomáhá, když skupiny vtipně pojmenujete, např. tým Želviček a tým Tučňáčků.

→ Shrnutí

Po skupinové práci sdílejte nástěnky jednotlivých týmů a vyzvěte jejich zástupce, aby shrnuli, jak se jim pracovalo a na co přišli. Instruuje je, aby nečetli, co zapsali, protože to si všichni mohou přečíst na náhledu, ale spíše povídají o tom, jak se jim pracovalo a co zajímavého zjistili.

→ Reflexe

V závěrečné reflexi shrňte, co jste zažili. Téma rozdělte do konkrétních bodů, které můžete při sdílení obrazovky sepsat na virtuální tabuli nebo přímo do slidy v prezentaci.

→ Check-out a očekávání

Ať už v kolečku nebo pomocí online ankety dejte prostor pro shrnutí očekávání. Zda byla naplněna, nebo ne, co byste příště mohli udělat jinak. Inspirujte se a příště to může být zase o kousek lepší.

Text zpracovala Kateřina Švidrnachová (Digiskills).

Jak předělat „offline“ aktivitu do online?

Byl jednou jeden stereotyp¹⁰

Cílem aktivity je zaměřit se na strukturu a příběh pohádek. Žáci zjistí informace o charakteristikách pohádky a procvičí si logickou indukci. Plán hodiny je postaven tak, aby stimuloval motivaci a osvojení učebního procesu, přičemž je aplikována metoda převrácené třídy.

Offline	Online
Typické rysy pohádky Žáci si přečtou shrnutí definice pohádky v učebnici a následně vytvoří schéma pohádky s uvedením dějové linie, typů postav, prostředí a vyústění. (Je možné připravit jako domácí úkol.)	Typické rysy pohádky Žáci vytvoří myšlenkovou mapu znázorňující téma pohádky (např. v programu MindMup), na úkolu mohou pracovat ve skupinkách nebo samostatně.
<pre> graph LR POHÁDKA --- Čísla Čísla --- 3 Čísla --- 7 POHÁDKA --- Místa Místa --- Zámek Místa --- Město Místa --- Les POHÁDKA --- Čas Čas --- Bylo_nebylo[Bylo nebylo] Čas --- Před_dávnými_časy[Před dávnými časy] POHÁDKA --- Postavy Postavy --- Dobro Dobro --- Hodný_dědeček[Hodný dědeček] Dobro --- Honza Dobro --- Statečný_princ[Statečný princ] Postavy --- Zlo Zlo --- Čert POHÁDKA --- Kouzla Kouzla --- Víly Kouzla --- Příšery_strašidla[Příšery a strašidla] Kouzla --- Zaklínadla Kouzla --- Čarodějnice Kouzla --- Mluvicí_zvířata[Mluvicí zvířata] Kouzla --- Draci </pre>	
Analýza a převrácení tradičních pohádek Provedou analýzu slavných pohádek, kterými jsou například Červená Karkulka, Šípková Růženka či Sněhurka. Žáci pracují v malých skupinách a vytvoří podobnou osnovu na základě té předchozí. Následně přepíší pohádku tak, že obrátí jednotlivé role: aktivity mužských postav v tradičních pohádkách budou zastávat ženské postavy a naopak.	Analýza a převrácení tradičních pohádek Provedou analýzu slavných pohádek, kterými jsou například Červená Karkulka, Šípková Růženka či Sněhurka. Žáci pracují v malých skupinách (online skupinky např. zoom, teams apod.) a vytvoří podobnou osnovu na základě té předchozí. Následně přepíší pohádku tak, že obrátí jednotlivé role: aktivity mužských postav v tradičních pohádkách budou zastávat ženské postavy a naopak. (Pro společnou práci je vhodný např. jamboard, miro apod. – lze vkládat dokumenty, dělat zápis apod.)

¹⁰ Aktivita v plném znění je k nalezení v publikaci „Když se řekne GRV – Globální témata ve vybraných předmětech“ (https://eshop.arpok.cz/wp-content/uploads/2021/05/Kdyz_se_rekne_GRV-2_web.pdf)

Diskuse

Jednotlivé skupiny přečtou ostatním své připravené návrhy pohádek. Třída vytvoří schéma, které znázorňuje rozdělení rolí v pohádce na základě pohlaví. Schéma musí uvádět vliv těchto stereotypů na úsudek: proč si například myslíme, že je zvláštní, když princezna zachrání prince polibkem a ne naopak?

Diskuse

Jednotlivé skupiny přečtou ostatním své připravené návrhy pohádek. Třída vytvoří schéma, které znázorňuje rozdělení rolí v pohádce na základě pohlaví. Schéma musí uvádět vliv těchto stereotypů na úsudek: proč si například myslíme, že je zvláštní, když princezna zachrání prince polibkem a ne naopak?

Diskuzi můžeme podpořit **anonymním položením různých otázek** – Co je pro Vás rovnost? Jaké jste zažili stereotypy? Který stereotyp v dané pohádce byste nejraději změnili? (mentimetr)

Co pro vás znamená „rovnost“?

Mentimeter

žádný žádného nepřevyšuje

spravedlivost

nedodržování

dle schopnosti všichni vše

rovnováha

stejně platové ohodnocení

stejně možnosti

stejně příležitosti

stejná práva

nedělení společnosti

stejně povinnosti

stejná práva a povinnosti

stejnost

stejný přístup ke všem

nikdo nikoho neponižuje

vyváženost

Pohádka bez stereotypů

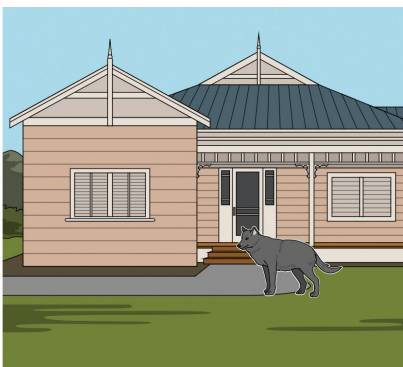
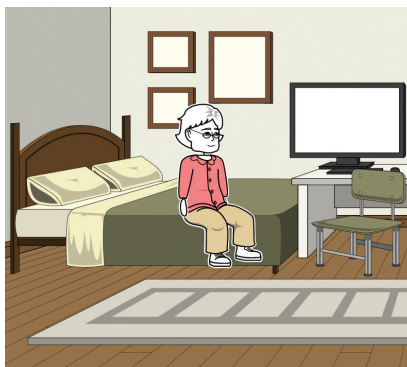
Žáci ve skupinách vymyslí pohádku, kde ponechají standardy tohoto žánru a zachovají tradiční funkce hlavních postav, ale vyhnou se genderovým stereotypům.

Výsledky skupinové práce je také možné anonymně předložit jiné skupině pro posouzení. Žáci tak budou dávat a zároveň získávat zpětnou vazbu o genderových stereotypích v jednotlivých příbězích. Aktivita je zakončena společným zamyšlením.

Pohádka bez stereotypů

Žáci ve skupinách vymyslí pohádku, kde ponechají standardy tohoto žánru a zachovají tradiční funkce hlavních postav, ale vyhnou se genderovým stereotypům. (Pohádku je možné zpracovat i **vizuálně** za pomoci digitálních nástrojů – např. ve formě komiksu, StoryboardThat).

Výsledky skupinové práce je také možné anonymně předložit jiné skupině pro posouzení. Žáci tak budou dávat a zároveň získávat zpětnou vazbu o genderových stereotypích v jednotlivých příbězích. Aktivita je zakončena společným zamyšlením.

ÚKOL: Jak mohu využít online nástroje ve výuce globálních témat?

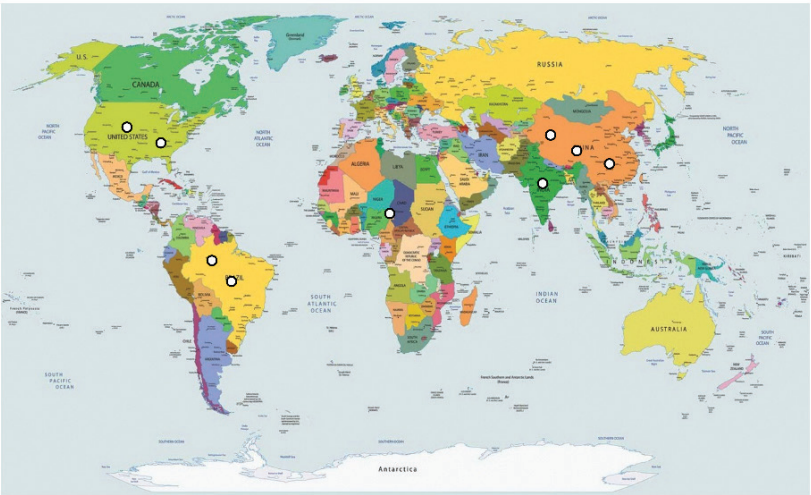
★ Vytvořte si vlastní sborník online nástrojů. Napište si nejlepší tipy a vlastní komentář k tomu, jak je lze využít. Doplněte si tabulku vlastními tipy ze seminářů, žáků nebo kolegů ze školy.

Nástroj	Můj komentář
Ukazovátka: Zoom it – https://zoomit.en.softonic.com/ Demo Pro – http://www.demoproapp.com/	
Vizualizace, grafy: Canva – https://www.canva.com/cs_cz/ FlipaClip – https://flipaclip.com/	
Komiks: StoryboardThat – https://www.storyboard-that.com/cs	
Zpětná vazba/kvízy: Slido – https://www.sli.do/ Mentimeter – https://www.mentimeter.com/ Kahoot – https://kahoot.com/	
Spolupráce: Jamboard Miro – https://miro.com/ MindMup – https://www.mindmup.com/ Mural – https://www.mural.co/	
Nástěnka: Padlet – https://cs.padlet.com/	
Hry: Flippity – https://www.flippity.net/ Learning apps – https://learningapps.org/ Wordwall – https://wordwall.net/cs	

★ Vytvořte si vlastní aplikaci/digitální prvek do výuky. Inspirujte se našimi příklady.

Téma: Plýtvání potravinami – využití Wordwall (V. Brandejsová, ZŠ prof. Švejcara v Praze)

0:09

Největší producent rýže.

Největší producent rýže.

Největší producent sójových bobů.

Největší spotřeba masa na osobu (97,1 kg / osobu).

Nejchudší země světa (Sáhel - rovník).

Největší spotřeba vody na světě (1370 biliónů litrů vody ročně).

Největší producent čaje.

Nejvíce vyhozeného jídla na osobu (760 kg / osobu).

Největší producent kávy.

Submit Answers

SVĚTOVÍ PRODUCENTI POTRAVIN

by Janackova7

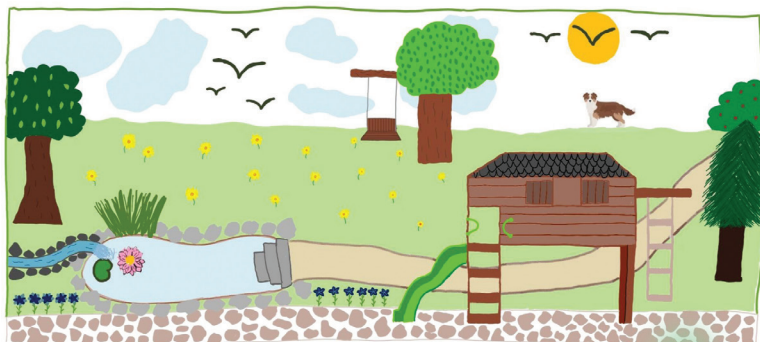
Share

Like Edit Content More

Téma: Zahrada snů (L. M. Pitřík + práce žáků ZŠ a MŠ Janovice)

V rámci environmentální výchovy své žáky požádal, aby se vžili do role zahradních architektů a vytvořili svou „Zahradu snů“. Zahradu, ve které se budou cítit dobře a v níž nezapomenou ani na prostor pro přírodu (loučka, vodní prvek apod.). Práce byly zpracovávány mimo jiné v PC programech a děti měly na splnění úkolu zhruba tři týdny. Na environmentální téma navázalo i propojení k sociální sféře:

„V oblasti genderu jsme hodnotili práci dívek a práci chlapců. Kdo je nápaditější, kdo smýšlí více prakticky, kdo je více romantická duše, proč chlapci malovali před svým domem i vůz apod. Hovořili jsme o tom, jak by zvládli zpracovat návrhy ve dvojicích, skloubit něco vzájemně ze svých dvou vlastních do jednoho – vzali si tedy své a ve dvojicích (chlapec x dívka) o nich diskutovali dál. Bylo zábavné a velmi zajímavé jejich hovory sledovat.“

Pilíře udržitelnosti, cirkulární ekonomika a škola

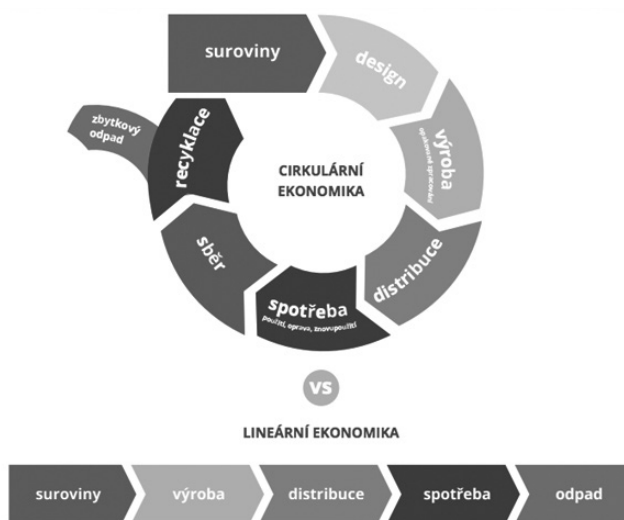

Udržitelný rozvoj je způsob rozvoje globální společnosti tak, aby byl realizován ekonomický i společenský pokrok v souladu s ochranou životního prostředí. Mezinárodní společenství přijalo v roce 2015 Cíle udržitelného rozvoje¹¹, které mají do svých politik aplikovat všechny státy s cílem udržet vývoj planety v takových mezích, na které má kapacity. Na těchto principech staví cirkulární ekonomika, která nám může dopomoci přiblížit se také k udržitelnější škole (celoškolní princip GRV).

Cirkulární ekonomika – charakteristika, situace v ČR, pilíře udržitelnosti

Cirkulární ekonomika je systém, který předpokládá racionální využívání zdrojů, které jsou již v oběhu (druhotné suroviny) s cílem snižovat spotřebu primárních zdrojů. Klade důraz na ekodesign výrobků tak, aby jakýkoliv produkt byl ještě před vlastní výrobou promyšlen způsobem, že na konci životního cyklu bude nějakým způsobem dále využit (znovu použit, upcyklován nebo recyklován). Klíčovou roli proto hraje sběr/třídění „odpadů“ a jejich další využití.

Zdroj: INCIEN

Hierarchie nakládání s odpady:

1. Prevence vzniku odpadů = nejlepší odpad je ten, který vůbec nevznikne.
2. Znovupoužití = produkty může využít někdo jiný ke stejnému, nebo jinému účelu.
3. Recyklace = jedná se o drahé technologie náročné na využití energie či vody, proto je až na 3. místě.
4. Energetické účely = pokud již odpad využít nelze, vyrobíme z něho alespoň energii.
5. Skládkování = nejhorší způsob nakládání s odpadem; v ČR skládkujeme zhruba polovinu veškerého komunálního odpadu jako nejlevnější způsob nakládání s odpady; v Německu a Rakousku skládkují pouze 1 %, respektive 2 %.

11 <https://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/sdgs/>

Cirkulární ekonomika stojí na těchto klíčových prvcích:

Cílem a nadstavbovým prvkem cirkulární ekonomiky je ochrana biodiverzity a přírodních zdrojů v reakci na zvyšující se nároky rostoucí populace.

Cirkulární ekonomika a udržitelnost

Na akademické úrovni dochází k debatám o charakteru udržitelnosti. Cirkulární ekonomika chápe udržitelnost jako zastřešující téma stojící na třech pilířích, které jdou ruku v ruce a musejí být v rovnováze.

Ekonomický pilíř udržitelnosti:

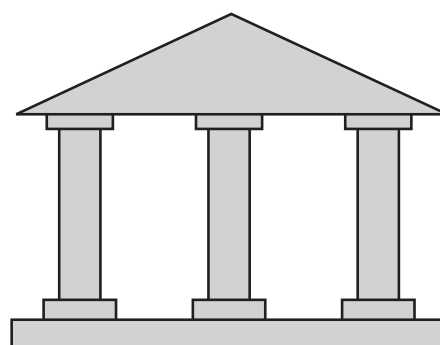
1. Efektivnější využívání přírodních zdrojů vede k menšímu kolísání cen na globálních trzích (je třeba si uvědomit závislost EU na dovozu drahých kovů a minerálů – např. niob, tantal, přitom návratnost elektroniky je pouze 10 %; ideálním cirkulárním řešením jsou proto zálohové systémy, aby se materiály vracely producentům k dalšímu využití).
2. Nové obchodní příležitosti – vznikají nové a inovativní modely byznysu.
3. Inovativní a efektivnější způsoby výroby – zvyšuje se konkurenceschopnost firem.
4. Vznikají nová pracovní místa díky recyklaci, opravám, repasování atd.

Environmentální pilíř:

1. Cirkularita přináší úsporu energií a přírodních zdrojů.
2. Jsou zmírňovány negativní dopady změny klimatu (např. v souvislosti s produkcí potravin).
3. Dochází k ochraně biodiverzity.
4. Je snižováno znečištění ovzduší, vody, půdy.
5. Je kladen větší důraz na ochranu životní prostředí.

Sociální pilíř:

1. Nová pracovní místa – je kladen důraz na sociální začleňování, soudržnost, stážistickou kulturu.
2. Ekonomický růst automaticky nezvyšuje kvalitu života – HDP je pouze omezený indikátor.
3. Spotřebitelé zohledňují sociální aspekty spojené s produkcí formou nejrozličnějších certifikací (Fair trade výrobky, Fair wear v textilu atd.).
4. Well-Being Economy (Well-Being Alliance) – důraz na kvalitu života; témata: zelená energetika, zdraví (i mentální), starost o děti, odstraňování nerovností, vzdělání a osvěta.

Zodpovědná spotřeba – příklad potravin

→ 1 Týká se každého z nás, každý den.

→ 3 Má významný sociální a kulturní přesah.

→ 2 Jen málo věcí je tak úzce spojeno s lidskou existencí a kulturou jako jídlo.

→ 4 Globální potravinový průmysl je největším sektorem – zaměstnává 1 miliardu lidí a tvoří 10 % světového HDP.

Klíčový problém: snižující se přírodní zdroje a rostoucí poptávka.

Dovoz potravin: nevyčíslené externality

- I) Environmentální: dopady klimatických změn, ztráta biodiverzity (fauna i flora), odlesňování, eroze půdy, monokulturní modely, nedostatečné zavlažování; uhlíková a vodní stopa.
- II) Ekonomické: volatilita (kolísání) cen potravin, vývozní potraviny místo základních (rozvojové země jako čistí dovozci potravin), vysoký podíl zemědělství na HDP, liberalizovaný zemědělský obchod (citlivý sektor) s monopolním postavením několika velkých firem.
- III) Sociální: chudoba/podvýživa, neférová mzda, špatné pracovní podmínky, minimální sociální ochrana, nerovný přístup ke zdrojům (vlastnická práva), gender, odchod do slumů.

Mysli globálně – jednej lokálně

Co můžeme dělat lépe?

- snížit potravinový odpad (vyhodíme až třetinu potravin na světě)
- prevence vzniku odpadu (bezobalové nakupování, vlastní sáčky a tašky)
- nákupy lokálních (malí producenti) a sezónních potravin (např. bedýnky)
- certifikované potraviny (bio, Fairtrade, bez palmového oleje)
- etika (zacházení se zvířaty)
- odlehčení jídelníčku (např. aktivita „Meat Free Monday“)

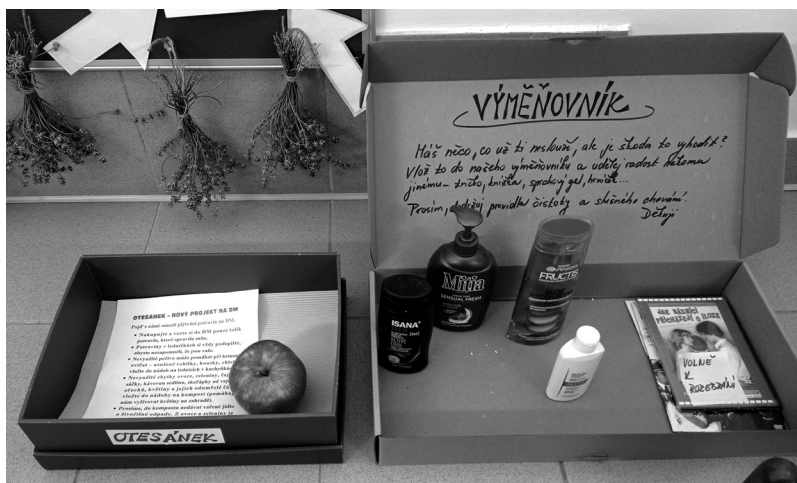

Foto – Hana Kujalová, Vyšší odborná škola zdravotnická a Střední zdravotnická škola, Hradec Králové

Často nejsou jediná nejlepší řešení: bio mléko ze Slovenska, nebo obyčejné české?

Potraviny ve školní jídelně

Cirkulární principy	Možné aktivity pro žáky
Neplýtvat jídlem Vařit beze zbytku Nakupovat bez obalu Třídit maximálně odpad (gastro, bio) Kompostovat Vyhýbat se jednorázovému nádobí Používat vybavení z druhé ruky Šetřit vodou Šetřit energií Uklízet ekologicky	Návštěva potravinové banky, nedaleké farmy Plán cirkulární jídelny – nastavení cílů Nádoba na nesnědené pečivo Rešerše žáků – „potraviny odkud kam“ Příprava sezónních jídelníčků Výstava vodní stopy Osvětové aktivity (starší ročníky – mladší)

ÚKOL: Jak mohu omezit plýtvání jídlem?

★ Vyzkoušejte spolu se svými žáky lekci o jídle. Příklad lekce naleznete níže nebo v různých publikacích.

Další lekce najdete na:

- Svět v jednom dni, I. stupeň – Světový den výživy (https://eshop.arpok.cz/wp-content/uploads/2013/02/Svět-v-jednom-dni_1-stupeň.pdf)
- Enviglobe – Plýtvání potravinami (<https://eshop.arpok.cz/wp-content/uploads/2013/02/Plýtvání-potravinami.pdf>)
- Na Stopě – Světové jídlo (https://eshop.arpok.cz/wp-content/uploads/2013/02/prirucka_mala_web.pdf)

Text zpracovala Dagmar Milerová Prášková (INCIEN)

Zdroje a tipy k materiálům

Metodiky, odpovědná spotřeba: <http://odpovednaspotreba.cz/metodika-vzdelavani-k-odpovedne-spotrebe-a-zivotnimu-stylu>, <http://odpovednaspotreba.cz>, https://www.nazemi.cz/sites/default/files/banany_cele.pdf, <https://www.recyklohrani.cz/cs/ekoabeceda/category/10>

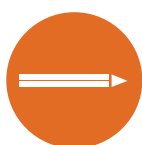
Institute: <https://incien.org/cirkularni-ekonomika/>, <https://incien.org/publikace/>, <https://zachranjidlo.cz>, <https://www.cyrkl.com/cs/>, <https://www.csr-online.cz/co-je-csr/>, <http://www.fao.org/zhc/hunger-facts/en/>, <https://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/sdgs/>, <https://www.wfp.org>, <https://www.czechzerowaste.cz>, <https://www.stockholmresilience.org/research/planetary-boundaries/planetary-boundaries/about-the-research/the-nine-planetary-boundaries.html>, <https://www.ellenmacarthurfoundation.org>, <https://www.facebook.com/circularslovakia/>

Články: <https://www.amsterdam.nl/en/policy/sustainability/circular-economy/>, <https://zajimej.se/ekonomika-podle-koblihy-zapomenme-na-rust-a-zamerme-se-na-prosperitu/>, <https://zajimej.se/kompas-pro-21-stoleti-ekonomie-koblihy-nabizi-novy-pohled-na-fungovani-spolecnosti/>, <https://zajimej.se/ano-regionalnim-potravinam-ne-nacionalismu/>, https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09614520701469609?casa_token=CJeAOXMkYNIAAAAAA:uJRF6EDW3At8LbNS8Jk3WHePVwHFM0E5xIDo-BnK-EW2AoeoBCi7_FBUuOoT5ph8e4cgomR-MKNt

Video: WASTE: <https://www.youtube.com/watch?v=lqfD3p8Fn-g&t=288s>

Potravinové družstvo: alternativa maloobchodu

Procvičování základních aritmetických operací

MIHAELA OPREA
(RAKOUSKO)

VĚKOVÁ SKUPINA:
10–12

2–3 VYUČOVACÍ
HODINY
(1 VH = 50 MIN)

Potravinové družstvo je sdružení jednotlivců, kteří nakupují biopotraviny přímo od farmářů, přičemž tento nákup si domlouvají sami. Základním cílem potravinového družstva je podpořit místní farmáře a biofarmáře.

Změna klimatu

Potraviny a tvorba
rozpočtu

Cíle

- Žáci aplikují aritmetická pravidla u přirozených čísel.
- Žáci provádějí aritmetické operace pomocí veličin.
- Žáci chápou způsob výroby a konzumace potravin, určí, které jsou sezónní, regionální a ekologicky udržitelné a podporují sociální spravedlnost.

Tematické celky

Matematika: Používání čísel a veličin

- prohlubování znalostí a dovedností při používání přirozených čísel včetně velkých přirozených čísel a velké násobilky
- provádění různých předvídatelných výpočtů pomocí kladných racionálních čísel při řešení úloh a konkrétních situací
- podpora sebedůvěry při počítání z paměti
- používání elektronických pomůcek (kalkulačka)

Pomůcky

- pracovní list 01 (Potravinové družstvo – výpočty)
- video o potravinových družstvech, například příběh o družstvu Aroundtheworld.coop (<https://www.youtube.com/channel/UCcKPCevcx1rcZYics0u6-g/videos> – AJ, CZ – <https://youtu.be/49n-K909W9E>)
- laptop/PC, dataprojektor, reproduktory
- volitelná pomůcka: kalkulačka

Původní plán hodiny je k dispozici na:
<http://bit.ly/GLAustria>

Popis aktivity

1. Učitel stručně představí dnešní téma, kterým jsou potravinová družstva. Položí žákům následující otázku: „Kde nakupujeme potraviny?“
2. Žáci zhlédnou video o potravinových družstvech. Během sledování videa si dělají poznámky a písemně odpovídají na následující otázky (otázky vybereme v souladu s konkrétním videem):
 - a) Co je potravinové družstvo?
 - b) Jak potravinové družstvo funguje?
 - c) Kdo pracuje ve skladu?
 - d) Jaké jsou výhody a nevýhody potravinového družstva?
 - e) Mohou být potravinová družstva alternativou k současnému většinovému systému?
3. Odpovědi budou nyní společně prodiskutovány.
4. Žákům je rozdan pracovní list 01 a věnují se samostatně nebo ve dvojicích výpočtu úkolu a). Společně se projdou výsledky a učitel se věnuje případným otázkám studentů.
5. Na posledním úkolu b) studenti pracují ve skupinách – stanovení nového zůstatku na rodinném družstevním účtu (výdaje = 31, 84 EUR, zůstatek = 111,83 EUR)

Výpočty je možné si pro žáky upravit na Kč nebo si najít aktuální směnný kurz a doplnit žákům jako poslední úkol přepočet nákupu do Kč.

Reflexe

Příklady možných otázek:

- Jaké důvody mohou mít lidé pro nakupování v potravinových družstvech namísto supermarketu?
- Jaké jsou výhody pro farmáře?
- Jaké jsou přínosy pro životní prostředí?
- Chtěli byste se zapojit do potravinového družstva? Uveďte důvody.
- Chtěli byste založit vlastní potravinové družstvo?

Učitel z Rakouska:

Na prvním stupni ZŠ je velmi důležité si zapamatovat a procvičovat základní aritmetické úlohy. Tento praktický příklad je k tomuto účelu vhodný, žáci si cvičí výpočty a pracují s jednotkami hmotnosti.

Pracovní list 01: Kalkulace při provozování potravinového družstva

Úkol:

a) Datum: 12. 4. 2019 (pátek odpoledne). Do potravinového družstva dorazilo čerstvé zboží. Sofie jde nakupovat do potravinového družstva. Kolik bude její nákup stát?

Sofie nakoupí následující zboží:

ovoce a zelenina (podívejte se na uvedený ceník; množství lze vyčíst z obrázků s váhou; nezapomeňte na talíř)

- dýně
- 2x pórek
- červené zelí
- mrkev
- jablka
- polníček
- bílé zelí
- paprika
- brambory

Další:

- biosýr (13,70 EUR/kg); množství viz váha
- 0,5 kg tvarohu (4,60 EUR/kg)
- tempeh: 1x s příchutí česnek & koriandr; 1x s příchutí kari (3,50 EUR/ks)
- 250 g bezvaječných těstovin (vřetena) (5,20 EUR/kg)
- 6 vajec (0,36 EUR/ks)
- mléčná čokoláda Mascio s kokosem (2,70 EUR)

Tabulka s cenami ovoce a zeleniny		Týden: 12.– 18. 4. 2019	
česnek	15,8 EUR/kg	pomeranče	2,5 EUR/kg
salát	1,7 EUR/ks	Klementinky (mandarinky)	3 EUR/kg
čekanka	1,7 EUR/ks	pórek	1,59 EUR/ks
paprika	6,4 EUR/kg	kapusta	6,9 EUR/kg
kapie	4,7 EUR/kg	řepa	2,5 EUR/kg
dýně	2,2 EUR/kg	pastinák	5 EUR/kg
hlávkový salát	2,5 EUR/kg	houby	11,8 EUR/kg
bílé zelí	2,3 EUR/kg	růžičková kapusta	8,5 EUR/kg
červené zelí	3 EUR/kg	mangold (listový)	6,7 EUR/kg
brambory	1,6 EUR/kg	hrušky	3,8 EUR/kg
jablka	3 EUR/kg	hlíva	22,90 EUR/kg
hlávková kapusta	2,5 EUR/kg	cibule	2,5 EUR/kg
polníček	17 EUR/kg	mrkev	2,2 EUR/kg
kiwi	0,6 EUR/ks	fenykl	3,8 EUR/kg
celer	3 EUR/kg	batáty	5,5 EUR/kg

b) Na rozdíl od supermarketu nemá potravinové družstvo pokladnu.

Jeho členové pravidelně posílají finanční obnos (obvykle mezi 50 a 200 EUR) na sdílený bankovní účet družstva, ze kterého se následně platí dodávky farmářů. Každý člen potravinového družstva si vede osobní účet pro sebe a svou rodinu. Když si členové nakoupí zboží v potravinovém družstvu, příslušnou částku zapíše do kolonky „výdaje“ na svém osobním účtu. Tím je zaručen přehled o příjmech a výdajích jednotlivých členů.

Zapište Sofiiny výdaje do osobního účtu její maminky. Jaký je nový zůstatek po provedení nákupu?

Osobní účet			
Datum	Vložené prostředky	Výdaje	Zůstatek
1. 3. 2019	150 €		150 €
8. 3. 2019		34,44 €	115,56 €
15. 3. 2019		41,17 €	74,39 €
22. 3. 2019		27,32 €	47,07 €
25. 3. 2019	150 €		197,07 €
29. 3. 2019		9,30 €	187,77 €
5. 4. 2019		44,10 €	143,67 €
12. 4. 2019		?	?

Zdroj: Südwind; Foodcoop Morzggut, Salzburg

GRV a veřejnost

V roce 2015 přijaly všechny členské státy OSN 17 Cílů udržitelného rozvoje (Sustainable Development Goals – SDGs). Tyto cíle představují plán do roku 2030 vedoucí k vymýcení extrémní chudoby, boji s nerovností a nespravedlností a k ochraně naší planety před změnou klimatu. Těchto 17 cílů reflektuje všechny pilíře udržitelnosti – environmentální, sociální a ekonomický. Při komunikaci globálních témat se lze opřít o tuto mezinárodním společenstvím přijímanou agendu.

CÍLE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE

Globální cíle ve světě a v ČR

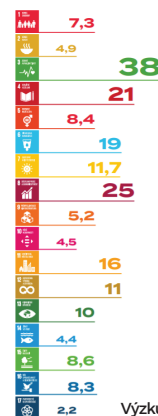
Naplňování Cílů udržitelného rozvoje je každoročně hodnoceno (<https://unstats.un.org/sdgs/report/2021/>), k nejlépejším patří státy severní Evropy – Finsko, Švédsko a Dánsko. Česká republika se v hodnocení dle SDG Indexu za rok 2021 umístila na 12. místě (ze 165 států). V mezinárodním i českém prostředí se průběžně zvyšuje povědomí o Cílech udržitelného rozvoje.

Z průzkumu (IPSOS, 2021) vyplývá, že o Cílech udržitelného rozvoje, jež jsou mezinárodně známé také pod zkratkou SDGs (vychází z anglického termínu Sustainable Development Goals), někdy slyšela více jak polovina české populace.

Nejdůležitějším cílem pro obyvatele ČR (39 %) je dlouhodobě cíl „Zdraví a kvalitní život“. Na druhém místě je „Důstojná práce a ekonomický růst“ (25 %). V roce 2021 také vzrostla důležitost cíle „Kvalitní vzdělání“ (22 %).

Globální cíle v Česku

VÝZNAM SDGS PRO ČESKOU POPULACI (2021)

Výzkum Ipsos, září 2021

Celý výzkum je k dispozici: https://www.spolecenskaodpovednost.cz/wp-content/uploads/2021/09/lpsos-pro-A-CSR_Cile-udrzitelneho-rozvoje-2021_17.6.2021.pdf.

Ke komunikaci globálních cílů a jiných otázek lze využít různé nástroje. Od běžných školních nástěnek až po sociální síť. Na prvním místě je vždy příprava – co a proč chceme komunikovat? Kdy? Jakými způsoby?

Jaký způsob komunikace globálních témat mimo výuku používáte nejčastěji?

- ☐ Webové stránky školy
- ☐ Klasické nástěnky
- ☐ Tiskoviny
- ☐ Sociální síť - FB/Twitter/LinkedIn/TikTok
- ☐ Blog
- ☐ Jiné

Tipy, jak komunikovat aktivity veřejnosti (např. globální téma, žákovský projekt, ...):

1. Naplánujte si předem vše, co budete potřebovat – co a kdy se bude komunikovat.
2. Vytvořte tiskovou zprávu / sdílejte své plány s novináři.
3. Oslovte včas své ambasadory a influencery a podporovatele a řekněte jim o svých plánech. Pomohou vám šířit informace dále.
4. Buďte vizuálně jednotní – u všech materiálů používejte jednotný font, barvy, obrázky atd.

JAK NA SOCIÁLNÍ SÍŤ?

Ke komunikaci je také možné využívat sociální síť. Ke zvýšení efektu daného typu komunikace je vhodné využít některé z následujících tipů.

Sociální síť	Uživatelské tipy
Facebook 	Dejte důraz na vizuální stránku (fotografie, které přiblíží daný problém, jednotný styl grafik). Motivujte – zveřejňujte pokroky, sdílejte své plány i malé úspěchy. Osobní přístup – vlastní příběhy.
Twitter 	Správná délka tweetu (méně než 100 znaků má větší šanci na úspěch). Ideální jazyk – jako když běžně mluvíte. Základem je aktualizovaný profil – aby lidé dostali všechny dodatečné informace.
Instagram 	Hashtagy – ideálně 8–10, pomáhají najít uživatelům váš profil. Konzistentnost obsahu i vizuálu – výhodou je jednotnost. Umísťujte fotografie v galeriích, mají větší dosah než jednotlivé snímky.
LinkedIn 	Potenciál sítě – více než 60 % uživatelů se zajímá o dobrovolnictví. Využijte k propagaci kolegy. Udržujte živý a aktivní profil – komentujte a přidávejte další organizace.
TikTok 	Začátek videa musí „chytout“ (nejdůležitější jsou první 3 vteřiny). Ideální délka videa je 15–20 vteřin. Klíčový je materiál na výšku (na šířku není třeba na síť vkládat).
YouTube 	Své aktivity můžete propagovat i formou krátkého videa, které umístíte na FB, do médií nebo na YouTube. Jak by takové video mělo vypadat, aby mělo co největší efekt, a bylo srozumitelné, se dozvíte z videa ke světové škole „Světová škola – Jak dobře natočit video a zmapovat vaši letošní kampaň či místní akci?“ (https://youtu.be/2g-nit7_mLc).

ÚKOL: Jaký mohu využít komunikační prostředek?

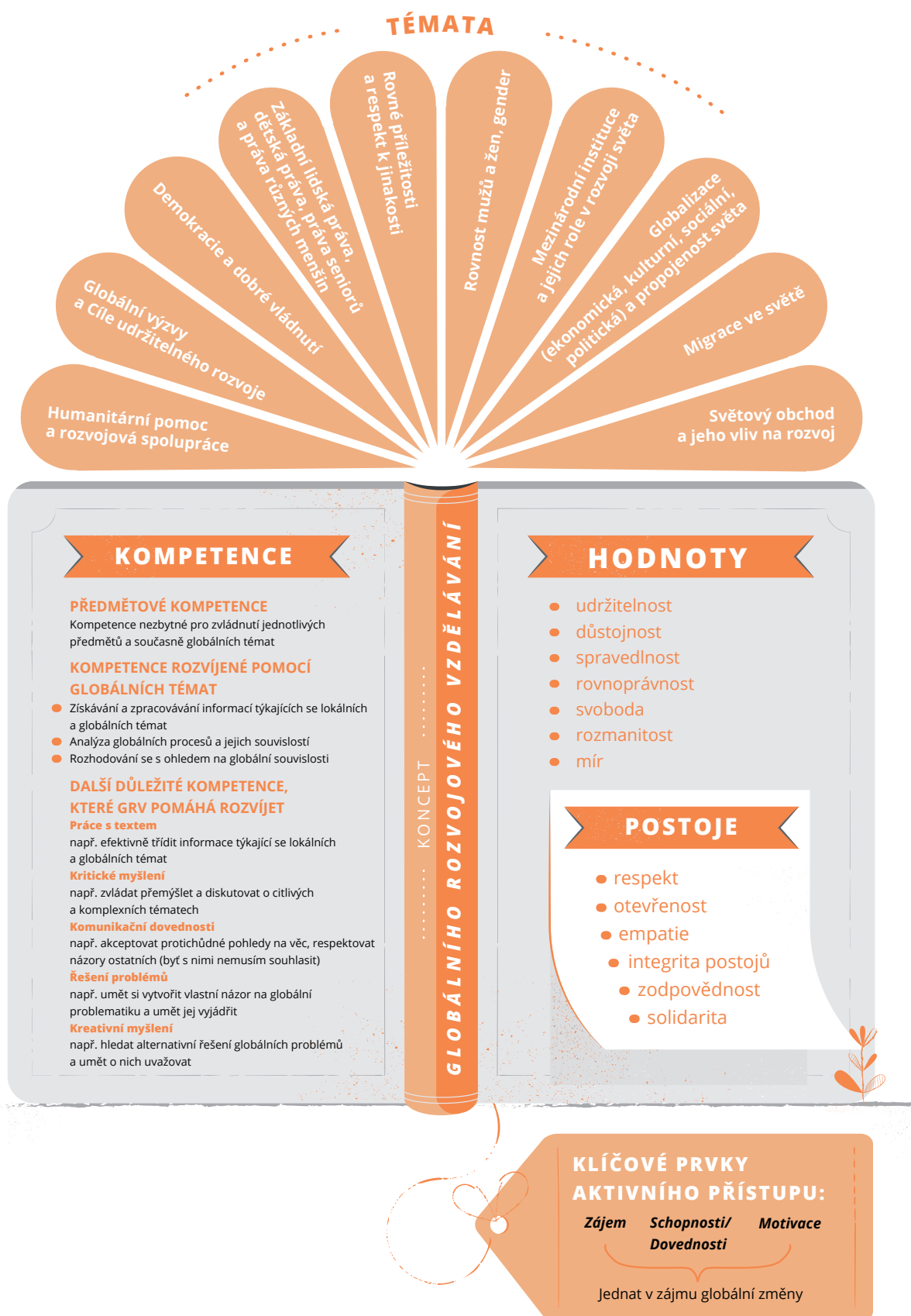
★ Připravte si cvičný tweet zaměřený na komunikaci globálního tématu / žákovské kampaně / zážitku z výuky. Použijte ideálně 100 znaků – využít můžete cvičnou tabulku nebo např. aplikaci <https://www.tweetgen.com/>.

★ Vytvořte ke své příští akci plakát pro veřejnost / pozvánku na FB / obrázek na vaše webové stránky. Využít můžete např. aplikaci Canva (<https://www.canva.com/>), která nabízí i přednastavené šablony pro různé komunikační materiály.

Text zpracovala Karolína Tesárek (Asociace společenské odpovědnosti).

Koncept Globálního rozvojového vzdělávání

Když se řekne GRV

Globální témata a komunikace

Redakce: Johana Krajčířová (ARPOK, o. p. s.)

Autoři textů:

Adam Čajka, Komunikace a GRV (<https://nenasilnakomunikace.org/>)

Eva Malířová, Vzdělávání a GRV (<https://www.nazemi.cz/cs>)

Dagmar Milerová Prášková, Pilíře udržitelnosti, cirkulární ekonomika a škola (<https://incien.org/>)

Lenka Pánková, Celoškolní přístup ke GRV (<https://arpok.cz/>)

Kateřina Švidrnochová, Digitální vzdělávání (<https://www.navedu.cz/>)

Karolína Tesárek, GRV a veřejnost (<https://www.spolecenskaodpovednost.cz/>)

Jazyková korektura: Ivana Blaťáková, Karin Majerová

Grafická úprava: Iva Hrubošová

Vydal: ARPOK, o. p. s. U Botanické zahrady 828/4, 779 00 Olomouc, www.arpok.cz, www.facebook.com/ARPOK.Olomouc, info@arpok.cz

ARPOK podporuje Cíle udržitelného rozvoje.

ISBN 978-80-908029-6-4

1. vydání 2021

Více vzdělávacích materiálů naleznete na <https://eshop.arpok.cz>

Publikace vznikla v rámci projektu Cesta do hlubin GRV. Projekt byl podpořen z prostředků České rozvojové agentury v rámci Zahraniční rozvojové spolupráce ČR a z prostředků Olomouckého kraje. Materiál nereprezentuje oficiální postoje donorů, za jeho obsah zodpovídá zhotovitel ARPOK, o. p. s.

Webové stránky uvedené v publikaci byly ověřeny v listopadu 2021.

ARPOK – Globální témata do škol

Jsme vzdělávací organizace, která od roku 2004 přináší do škol globální rozvojové vzdělávání. Pomáháme učitelům s výukou aktuálních témat dneška (např. o odpovědné spotřebě, stereotypch a předsudcích, migraci, chudobě či klimatických změnách) a zároveň o tématech otevřeně mluvíme se žáky a informujeme o nich veřejnost. Podporujeme tak otevřenou a tolerantní společnost a aktivní zapojení lidí do dění kolem sebe.

ČESKÁ REPUBLIKA
POMÁHÁ

Olomoucký kraj

Vizi ARPOKu je podílet se na udržitelném rozvoji světa a na vytváření společnosti, která je Aktivní, Respektující a Otevřená, vnímá Propojenost a Komplexnost světa a přijímá svůj díl zodpovědnosti.

Více na: www.arpok.cz a www.facebook.com/ARPOK.OLMOUC

HODNOTY ARPOKU

AKTIVITA – RESPEKT – PROPOJENOST – OTEVŘENOST – KOMPLEXNOST

ISBN 978-80-908029-6-4

1. vydání

2021

